

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nataša Pogačnik

Primerjava političnih sistemov ZDA in ZR Nemčije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nataša Pogačnik

Mentor: red. prof. dr. Bogomil Ferfila

Primerjava političnih sistemov ZDA in ZR Nemčije

Diplomsko delo

Ljubljana, 2012

Primerjava političnih sistemov ZDA in ZR Nemčije

Diplomsko delo obravnava politična sistema Združenih držav Amerike in Zvezne republike Nemčije. Gre za primerjavo dveh svetovnih velesil, katerih politična sistema sta demokratična, a podrobna primerjava pokaže, da se kljub temu precej razlikujeta med seboj. Primerjava je narejena na podlagi zakonodajne, izvršilne ter sodne veje oblasti v posamezni državi. Tako imajo Združene države Amerike razvit predsedniški politični sistem v katerem je osrednja oseba predsednik države. Predsednik je vodja države in nosilec izvršilne veje oblasti v državi. Zakonodajna oblast je v rokah parlamenta, ki je dvodomen in se deli na senat in predstavniški dom. Glavna značilnost je, da sta oba domova parlamenta enako močna. Sodna oblast je v rokah ustavnega sodišča. Torej obstaja jasna ločljivost med zakonodajno, izvršilno in sodno vejo oblasti. Na drugi strani je v Zvezni republiki Nemčiji razvit parlamentarni politični sistem v katerem ima osrednje mesto zvezni kancler. Izvršilna oblast je v rokah zveznega kanclerja, njegova moč pa je odvisna od parlamentarne večine, ki stoji za njim. Predsetnik države ima le protokolarno funkcijo. Zakonodajna veja oblasti je v rokah dvodomnega parlamenta, sodna veja oblasti pa je v domeni zveznih sodišč. Značilnost političnega sistema Zvezne republike Nemčije je v enakopravnosti zakonodajne in izvršilne veje oblasti.

Ključne besede: ZDA, ZRN, politični sistem, zakonodajna oblast, izvršilna oblast.

Comparative political systems of USA and FR Germany

Theme of this thesis is about political system of United States of Amerika (USA) and Federal Republic of Germany (FRG). It is all about comparing two major forces in the world, whose political systems are both called democratic, but thorough analysis reveals big differences. Thorough comparison is done based on separation of power to legislative, executive and judicial in each of the states. United States have clear presidential system, where president is main character in the country. Executive power is executed and led by president. Legislative part on the other hand is in hands of two chambers called Senate and House of representatives. Main distinction is that both chambers have equal power. The judiciary power is in hands of Federal court. After all above listed we can conclude that there is clear distinction between all three branches of power. Federal Republic of Germany also has parliamentary political system, where main power is in hands of Federal Kancler. Executive power depends on majority in parliament. President of country has only protocolar function. Legislative part is in hands of parliament, executive in hands of federal courts. Main distinction of political system of Federal Republic of Germany lies in equality of executive and legislative branch.

Main terminology: USA, FRG, political system, legislative power, executive power.

KAZALO

1 UVOD	6
2 TEORETSKO METODOLOŠKI OKVIR NALOGE.....	7
2.1 Cilji diplomske naloge.....	7
2.2 Hipoteze.....	7
2.3 Uporabljena metodologija ter struktura analize.....	9
3 POLITIČNI SISTEM	10
3.1 Vrste političnih sistemov	11
3.1.1 Demokratični politični sistemi	12
3.1.1.1 Predsedniški politični sistem	13
3.1.1.2 Parlamentarni politični sistem.....	15
3.1.1.3 Polpredsedniški politični sistem.....	16
3.1.1.4 Skupščinski politični sistem	17
3.1.2 Nedemokratični politični sistemi	17
4 POLITIČNI SISTEM ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE	18
4.1 Ustava ZDA	20
4.2 Zakonodajna veja oblasti	21
4.2.1 Predstavniški dom.....	22
4.2.2 Senat.....	23
4.3 Izvršilna veja oblasti	23
4.4 Sodna veja oblasti	26
4.5 Volitve in politične stranke.....	28
5 POLITIČNI SISTEM ZVEZNE REPUBLIKE NEMČIJE.....	32
5.1 Ustava ZRN	33
5.2 Zakonodajna veja oblasti	34
5.3 Izvršilna veja oblasti	36
5.3.1 Zvezna vlada	36
5.3.2 Zvezni predsednik	38
5.4 Sodna veja oblasti	40
5.4.1 Zvezno ustavno sodišče	40
5.4.2 Zvezno vrhovno sodišče.....	42
5.4.3 Druga zvezna in deželna sodišča	42
5.5 Volitve in politične stranke.....	43

5.5.1 Politične stranke.....	44
6 PRIMERJAVA POLITIČNIH SISTEMOV ZDA in ZRN NA PODLAGI POSTAVLJENIH HIPOTEZ	46
7 SKLEP.....	50
LITERATURA.....	53

1 UVOD

Politični sistem je eden od kriterijev, po katerem se države ločijo med seboj. Politični sistem nam pove, v kolikšni meri narod vpliva na oblikovanje, delo in odgovornost nosilcev politične oblasti.

Oblikovanje političnih sistemov je bilo v večini zahodnih liberalnih demokracij dolg in evolutiven proces. Danes se skoraj vse države na svetu opredeljujejo za demokratične, ali to res so, pa je drugo vprašanje. Upoštevati moramo, da je država po ustavi lahko parlamentarna demokracija, v resnici pa je vojaška diktatura, ki ne spoštuje ustave. Formalnopravno pa v večini držav vendarle obstajajo institucionalni elementi za obstoj demokracije, kot so: večstrankarski sistem, svobodne volitve ... (Zgaga 2005, 4).

V svojem diplomskem delu sem primerjala politična sistema dveh svetovnih velesil, in sicer Združenih držav Amerike ter Zvezne republike Nemčije. Za ti dve državi sem se odločila, ker prva predstavlja vodilno silo na svetovnem političnem zemljevidu, druga pa ji vneto sledi in predstavlja vodilno silo na političnem zemljevidu držav Evropske unije (EU).

V prvem delu diplomske naloge je predstavljen teoretsko-metodološki okvir naloge. Postavljeni so osnovni cilji naloge in hipoteze, s pomočjo katerih analiziram proučevana politična sistema. Na kratko je opisana metodologija, s pomočjo katere sem uspela proučiti obravnavana politična sistema.

V drugem, teoretskem delu, predstavljam bistvo političnih sistemov, njihove značilnosti ter seveda vrste, kar je ključnega pomena za lažje razumevanje obravnavanih političnih sistemov Združenih držav Amerike ter Zvezne republike Nemčije.

Tretji del je namenjen analizi političnega sistema Združenih držav Amerike. Najprej je predstavljen politični sistem proučevane države v splošnih okvirih. Sledi analiza celotnega političnega sistema Združenih držav Amerike, od ustave, kot temelja demokracije v proučevani državi, do analize političnega sistema preko vseh treh vej politične oblasti – zakonodajne, izvršilne ter sodne. Na koncu proučevanja političnega sistema Združenih držav Amerike so predstavljene glavne značilnosti volilnega sistema ter najpomembnejše stranke na prostoru proučevane države.

Četrti del je namenjen analizi političnega sistema Zvezne republike Nemčije. Podobno kot v primeru političnega sistema Združenih držav Amerike tudi tu začnem s splošnimi

značilnostmi političnega sistema, ki ga podrobneje analiziram s pomočjo ustave, zakonodajne, izvršilne ter sodne oblasti v proučevani državi. Na koncu te točke sledi še opis volilnega sistema ter analiza političnih strank v državi.

Peto poglavje diplomske naloge je namenjeno analizi obeh političnih sistemov na podlagi hipotez, ki so bile postavljene v prvem delu diplomske naloge. V tem poglavju so torej predstavljene in zbrane bistvene podobnosti in razlike političnih sistemov Združenih držav Amerike ter Zvezne republike Nemčije.

2 TEORETSKO METODOLOŠKI OKVIR NALOGE

2.1 Cilji diplomske naloge

Vse države sveta so določene s svojim političnim sistemom. Na prvi pogled so politični sistemi nekaterih držav enaki, ko jih podrobneje analiziramo, pa vidimo, da tudi med njimi obstajajo pomembne razlike, ki lahko privedejo do različne uspešnosti posameznih držav ter do različne vloge na svetovnem političnem zemljevidu.

Moja diplomska naloga temelji na primerjavi političnih sistemov Združenih držav Amerike in Zvezne republike Nemčije. Osnovni cilj te diplomske naloge je ugotoviti, v čem sta si oba proučevana politična sistema podobna in v čem se bistveno razlikujeta. Podobnosti in razlike med njima bom poskušala ugotoviti s pomočjo primerjave ustave, zakonodajne, izvršilne in sodne veje oblasti ter primerjave volilnega sistema in političnih strank obeh proučevanih držav. Izhodišče te primerjave so postavljene hipoteze, ki jih predstavljam v naslednji točki diplomske naloge. S pomočjo postavljenih hipotez bom tako ugotovila razlike in podobnosti proučevanih političnih sistemov in prišla do osnovnega cilja diplomske naloge.

2.2 Hipoteze

Hipoteza ali predpostavka je predlog pojasnila nekega pojava. V družbenih znanostih in filozofiji je hipoteza besedna trditev, ki jo preizkušamo in jo v skladu z rezultati teh poskusov skušamo zavreči, dopolniti ali potrditi.

Za lažje razumevanje oziroma podrobnejšo analizo diplomskega dela postavljam naslednje hipoteze, na podlagi katerih bom podrobneje analizirala izbrana politična sistema in skušala ugotoviti njune podobnosti in razlike:

- **Hipoteza 1:** *Politična sistema Združenih držav Amerike in Zvezne republike Nemčije sta demokratična, a se med seboj razlikujeta v pomembnih sestavinah.* Postavljeno hipotezo bom preverjala skozi celoten opis političnega sistema Združenih držav Amerike in Zvezne republike Nemčije, torej v celotnem četrtem in petem poglavju diplomske naloge. Značilnosti zakonodajne, izvršilne in sodne veje oblasti ter volilnega in strankarskega sistema so tiste, ki določajo ali je politični sistem demokratičen ali ne. Ker se hipoteza nanaša na celotni poglavji o značilnostih političnega sistema Združenih držav Amerike in Zvezne republike Nemčije same hipoteze ne bom navajala v sklopu teh dveh poglavij.
- **Hipoteza 2:** *Kongres Združenih držav Amerike in parlament Zvezne republike Nemčije sta dvodomna; oba domova sta enako močna.* Postavljeno hipotezo bom v primeru Združenih držav Amerike preverjala v sklopu četrtega poglavja, kjer opisujem zakonodajno vejo oblasti. V primeru Zvezne republike Nemčije pa bo to v petem poglavju prav tako v sklopu zakonodajne veje oblasti.
- **Hipoteza 3:** *Politična moč predsednika Združenih držav Amerike je večja od politične moči predsednika Zvezne republike Nemčije.* Postavljeno hipotezo bom v primeru Združenih držav Amerike preverjala v sklopu četrtega poglavja, kjer opisujem izvršilno vejo oblasti. V primeru Zvezne republike Nemčije bo to v sklopu petega poglavja, prav tako v sklopu izvršilne veje oblasti.
- **Hipoteza 4:** *Politični prostor v Združenih državah Amerike obvladujeta dve stranki, medtem ko je v Zvezni republiki Nemčiji strank več.* Postavljeno hipotezo bom preverjala v primeru Združenih držav Amerike v sklopu četrtega poglavja, kjer opisujem volitve in politične stranke. V primeru Zvezne republike Nemčije bo to v sklopu petega poglavja, ravno tako v podpoglavju o volitvah in političnih strankah.

Hipoteze povzemajo osnovne značilnosti političnih sistemov, saj se ti med seboj razlikujejo glede izvajanja temeljnih funkcij v državi, torej glede izvajanja zakonodajne, sodne in izvršilne oblasti. Prav analiza posameznih vej oblasti nam omogoči, da vidimo podobnosti in razlike med političnimi sistemi.

Postavljene hipoteze bom preverjala skozi podroben opis političnih sistemov Združenih držav Amerike ter Zvezne republike Nemčije. Najprej bom analizirala vsak posamezen politični sistem posebej z vidika zakonodajne, izvršilne in sodne oblasti ter volilnega in strankarskega sistema. Na koncu diplomske naloge bom analizirala oba politična sistema na podlagi postavljenih hipotez ter poskušala vsako postavljeno hipotezo potrditi ali zavrniti.

2.3 Uporabljen metodologija ter struktura analize

V diplomski nalogi sem uporabila deskriptivno metodo analize, in sicer predvsem pri analiziranju ključnih postavk političnih sistemov, njihovih funkcij, samih vrst političnih sistemov ter seveda pri opisovanju političnih sistemov Združenih držav Amerike in Zvezne republike Nemčije. Analizo in predstavitev primarnih virov sem uporabila pri opisu ustav oziroma temeljnega zakona proučevanih političnih sistemov. Uporabila sem tudi sekundarne vire, kot so strokovne knjige, članki ter seveda svetovni splet, ki zajemajo proučevano tematiko. Z njihovo pomočjo sem postavila tudi hipoteze.

Analize in viri so bili le podlaga za primerjalno metodo, s katero sem s pomočjo postavljenih hipotez primerjala proučevana politična sistema.

Uporabila sem torej primerjalno metodo, saj gre v diplomski nalogi za primerjavo dveh političnih sistemov. Bistvo primerjalne metode je primerjava izbranih elementov, na podlagi katere pridemo do ugotovitev, s katerimi lahko potrdimo ali zavržemo postavljene hipoteze. Osnova diplomske naloge je torej raziskava in primerjava političnih sistemov dveh držav, njunih značilnosti, podobnosti in razlik.

Veliki francoski poznavalec ameriške demokracije, Alexis de Tocqueville, je o pomenu primerjalne metode napisal: »Brez primerjav, brez nenehnega primerjanja se človekov duh sploh ne bi razvijal.« Tako nam je povedal, da je primerjanje osnova za človekovo razmišljanje (Ferfila in drugi 2001, 7).

Proučevanje politik drugih držav nam omogoča videti širšo sliko političnih in družbenih možnosti ter ugotoviti in izločiti slabe rešitve (Ferfila in drugi 2001, 7).

Primerjalne analize nam pomagajo pri ovrednotenju našega vedenja o političnem znanju, ne glede na to, ali gre za osnovno ali poglobljeno znanje. Z novimi in predvsem drugačnimi rešitvami, ki nam jih ponujajo, nas lahko potegnejo iz domnev in ozkega načina razmišljanja. Ta vrsta analize nam pomaga razviti razlago in teorijo o oblikah in načinih političnih sprememb oziroma odvijanju političnega procesa. Tu je meja, kjer se politologi in družboslovci približajo bolj eksaktnim znanostim. Družboslovci v nasprotju z drugimi znanstveniki svojega raziskovanja ne morejo postaviti v laboratorij in v njem izvajati poskuse z dodajanjem in odvzemanjem sestavin. Prav primerjalni pristop omogoča opisovanje,

razlaganje in kritično razčlenjevanje različnih kombinacij dogodkov, procesov in institucij, ki se pojavljajo v posameznih državah (Ferfila in drugi 2001, 8).

3 POLITIČNI SISTEM

Politični sistem je družbeni sistem politike in vladanja. Običajno se veže na pravni, ekonomski, kulturni sistem ali na druge družbene sisteme. Sam politični sistem določa razmerje med zakonodajno, izvršilno in sodno oblastjo.

Politični sistem države je, kakor vsak drug družbeni sistem (podsistem), v svoji stvarni (neznanstveni modelski) podobi enkratni, neponovljiv in tako kot celotna družba in vsa živa bitja ves čas spreminjajoč (Ferfila in drugi 2001, 9).

Politični sistem je skupek institucij in norm, ki oblikujejo razmerja med javno oblastjo in preostalo družbo. Za opredelitev pojma potrebujemo dve predpostavki: obstoj okolja (sistem je del okolja) in prisotnost razmejitve, ki ločuje sistem od njegovega okolja (Della Porta 2003, 16–17). Sisteme delimo na odprte in zaprte. Odprti sistemi so družbeni sistemi ali sistemi sodelovanja ljudi, ki so odvisni od sprememb v okolju. Bistvo njihovega obstoja je interakcija z okoljem. Zaprte sistemi so tisti, ki so neodvisni od okolja in so samozadostni (Satler 2006, 5).

Pojem političnih sistemov je eden od podsistemov družbenega sistema. Je širši od pojma države in pojma oblasti. Poleg tega je politični sistem tudi kvalitativno različen od tradicionalnih pojmov, kot sta država in oblast. Politični sistem predstavlja odnos med oblastjo na eni strani in drugimi stranmi na drugi strani. Politični sistem je sistem institucionaliziranih nosilcev politične oblasti v neki družbeni skupnosti. Je način njihovega konstruiranja, organiziranja in delovanja ter celota tistih političnih institucij in odnosov, preko katerih se vzpostavlja povezanost politične oblasti z družbo. Politični sistem pomeni celoto družbenih odnosov, norm in ustanov, ki oblikujejo javno oblast in njen položaj v družbi.

V okvir političnih sistemov spadajo:

- vsi organi politične oblasti,
- institucije in odnosi, prek katerih družbene skupine in sloji uresničujejo svoj vpliv na oblast; to so: politične stranke, razne skupine pritiska in interesne skupine,
- način interesne skupine in način oblikovanja politične oblasti,

- drugi kanali, ki vplivajo na oblast, to so zlasti množični mediji.

Če obstajajo odprti kanali vplivanja družbe na politično oblast, govorimo o demokratičnem sistemu, če pa so ti kanali zaprti, govorimo o nedemokratičnem sistemu.

Politični sistem je kot sem že omenila odnos med oblastjo in državo na eni in drugimi sferami na drugi strani. Med njimi posredujejo parlament, politične stranke, volitve, javno mnenje. Politični sistem je medsebojno povezan, skladen skup družbenih odnosov, norm in ustanov, ki oblikujejo javno oblast in njen položaj v družbi. V okvir političnih sistemov spadajo: vsi organi politične oblasti, institucije in odnosi, preko katerih družbene skupine in sloji uresničujejo svoj vpliv na oblast (politične stranke, družbene skupine), način oblikovanja politične oblasti (volitve, imenovanja), drugi kanali vplivanja na oblast (mediji, javno mnenje).

Elementi političnega sistema so naslednji:

- Politična dejavnost, s katero dosežemo povezovanje med posameznimi deli sistema in organizacije med seboj. Povezovanje tvori družbeno celoto.
- Osebki – akterji, ki delujejo v političnem procesu. Z njihovo pomočjo se politična dejavnost lahko izvaja. Akterji so država, politične stranke, interesne skupine, politične elite, državljani itd.
- Vrednostno-normativni sistem. To so politične ideologije, ki povezujejo države.
- Politični odnosi. To so odnosi med osebki v političnem procesu in odnosi med političnimi osebki in družbo (Satler 2006, 5).

3.1 Vrste političnih sistemov

Politične sisteme lahko razvrščamo po številnih merilih. Najobičajnejše razvrščanje uporablja spremenljivko koncentracijo (razpršitev) moči ali pa stopnjo gospodarskega in političnega razvoja. Glede na prilastitev oziroma razporeditev moči (oblasti) so primerjalni teoretiki govorili o trojni razvrstitvi na demokratične, avtoritarne in totalitarne sisteme (Ferfila in drugi 2001, 9).

Sisteme razvrščamo tudi glede na delitev oziroma enotnost oblasti. Na podlagi delitve oblasti sta se razvila parlamentarni in predsedniški sistem, na podlagi načela enotnosti oblasti pa skupščinski sistem (Grad 2000, 54).

3.1.1 Demokratični politični sistemi

V današnjem svetu velja prepričanje, da je najboljša oblika družbene ureditve demokracija, ki jo razumemo kot vladavino ljudstva, kjer so ljudje svobodni in enakopravni.

Demokracija je večplasten pojem, ki po eni strani označuje idealno družbeno stanje, kjer vladata enakopravnost in svoboda, odločanje o ključnih zadevah skupnosti pa je v rokah ljudi, po drugi strani pa označuje tudi dejansko obstoječo družbeno ureditev, ki jo običajno povežemo z zahodnimi družbami (Adam in drugi 2001, 90).

Za demokratične politične sisteme so značilni: svobodne volitve, svobodna politična konkurenca – pluralistični sistemi z opozicijo, svoboda tiska in združevanja ter nadzor državne oblasti.

Glavna značilnost demokratičnih političnih sistemov je, da je v njih v procesu političnega odločanja zagotovljeno formalno in praktično delovanje ljudi. Organizacija državne oblasti je urejena z ustavo, zakoni ter s podzakonskimi akti, ki se med seboj razlikujejo glede na položaj državnih organov ter njihovih medsebojnih odnosov.

Demokratični sistem je sistem, ki svobodno pospešuje izražanje zahtev in predlogov članov družbe na katerem koli področju. Povezave med družbo in državo nastopajo v obliki vrste visoko razvitih in zapleteno sestavljenih političnih institucij, katerih funkcija je oblikovanje in izražanje ljudske volje. V teh primerih gre za:

- zakonodajna telesa, ki sooblikujejo politični proces in brez katerih delovanje demokratičnih držav ni možno,
- sodno vejo oblasti, ki nadzira zakonodajno, posreduje med državnimi institucijami, praviloma nudi družbeno podporo obstoječemu režimu, opredeljuje in ščiti pravice posameznikov ter se trudi ohraniti neodvisnost od vpliva izvršilne oblasti,
- izvršilna veja oblasti je v tesni povezanosti s prevladujočo politiko in razmerjem med državo in družbo. Je ena od mnogih funkcij in brez dvoma osrednja, ki jih opravlja država (Ferfila 2008, 27–29).

Demokratične politične sisteme lahko opišemo kot poseben sistem pravil in postopkov, ki se delijo v štiri skupine:

- način oblikovanja oblasti,

- pravila kontrole oblasti,
- načini vključevanja ljudi ter
- postopki sprejemanja političnih odločitev (Dahl 2003, 130).

Načelo delitve oblasti je izoblikovalo dva najpomembnejša demokratična politična sistema organizacije državne oblasti, in sicer predsedniški in parlamentarni politični sistem. Med njima obstajajo tri bistvene razlike (povzeto po Siaroff 2003):

- V predsedniškem sistemu je predsednik vlade izvoljen za določeno časovno obdobje in se ga ne da odstaviti, razen z nenavadnim in izjemnim postopkom obtožbe predsednika. V parlamentarnih sistemih je predsednik vlade odvisen od zaupnice parlamenta in je zato lahko odstavljen – skupaj s celotno vlado – s postopkom nezaupnice.
- V predsedniškem sistemu je predsednik izvoljen neposredno, lahko neposredno od volivcev ali preko elektorskih glasov. V parlamentarnem sistemu je predsednik vlade izvoljen v parlamentu.
- V predsedniškem sistemu obstaja nekolektiven sistem vodenja izvršilne oblasti, ki jo vodi predsednik sam. V parlamentarnem sistemu je vlada kolektivna.

Kot demokratični politični sistem je poznan tudi polpredsedniški sistem. Tega je leta 1970 uvedel Duverger. V tem političnem sistemu je predsednik izvoljen neposredno, ima precejšnjo moč ter se sooča s predsednikom vlade in ministri, ki imajo v rokah izvršilno oblast in vladajo, dokler jim parlament ne nasprotuje (Hague in Harrop 2007).

V nadaljevanju bom poleg treh zgoraj omenjenih demokratičnih političnih sistemov podrobneje predstavila še skupščinski politični sistem.

3.1.1.1 Predsedniški politični sistem

Predsedniški politični sistem je oblika demokratične vladavine, v kateri je izvršilna oblast v rokah predsednika države. Predsednik predseduje državi popolnoma ločeno od zakonodajne veje oblasti. V takih državah ima predsednik podobno vlogo kot predsednik vlade v parlamentarnih sistemih. Ni odgovoren zakonodajni veji oblasti in ga ta v normalnih okoliščinah ne more odstaviti. Predsedniški politični sistem imajo v Združenih državah Amerike, v večini držav Južne Amerike, v Južni Koreji, na Filipinih ter v nekaterih afriških

državah. Seveda se tudi predsedniški politični sistemi lahko razlikujejo med seboj. Te razlike so odvisne od stopnje demokracije v posamezni državi, kar je posledica različne tradicije in družbenih razmer. Nastanek tega političnega sistema povezujejo z nastankom ustave Združenih držav Amerike.

Glavne značilnosti predsedniškega političnega sistema so naslednje:

- predsednik države je šef vlade in države hkrati ter tako samostojno vodi notranjo in zunanjo politiko države,
- predsednik je izvoljen neodvisno od zakonodajnega telesa,
- definirano je različno obdobje, za katerega sta izvoljena predsednik in zakonodajno telo,
- predsednik je izvoljen neposredno s strani ljudstva ali v nekaterih primerih s strani elektorjev, ki pa so prav tako izvoljeni s strani ljudstva.

V državah, kjer prevladuje predsedniški sistem, je predsednikova vloga najpomembnejša in hkrati zelo odgovorna, saj vodi državo znotraj in navzven (Ferfila in drugi 2001, 10).

Predsedniški sistem je definiran:

- s splošnimi neposrednimi volitvami predsednika za točno določen čas; to je nujni pogoj,
- parlament ne more ustoličiti niti odstaviti predsednika,
- ne dopušča dvojne oblasti.

Predsednik v predsedniškem političnem sistemu je, v nasprotju s predsednikom vlade, tudi ceremonialni predstavnik države. Predsednik vlade in predsednik države sta izvoljena, sistemu pa daje določeno avtonomijo tudi to, da ne moreta rušiti drug drugega (Hague in Harrop 2007).

Prednosti predsedniškega političnega sistema so najmanj tri:

- državljani in državljanke takoj po razglasitvi volilnih rezultatov vedo, kdo je na čelu izvršilne veje oblasti. Tako odpadejo vsa povolilna strankarska dogovarjanja, izsiljevanja in zavlačevanja,
- predsedniški sistem je lahko bolj demokratičen in
- bolj liberalen.

3.1.1.2 Parlamentarni politični sistem

Parlamentarni politični sistem temelji na načelu delitve oblasti, in sicer na zakonodajno, izvršilno in sodno oblast. Sistem se je najprej razvil v Angliji, kjer se je sodna veja oblasti zelo zgodaj ločila od zakonodajne in izvršilne. V parlamentarnem političnem sistemu različne politične stranke in njeni člani kot predstavniki ljudstva tekmujejo za večino v izvršilni in zakonodajni oblasti. Načelo ljudske suverenosti, na katerem temeljijo sodobni parlamentarni politični sistemi, temelji na izhodišču, da oblast v državi izhaja iz ljudstva ter mu pripada. Politični sistem imenujejo tudi parlamentarizem, ker zakonodajno vejo oblasti predstavlja parlament.

Nazoren primer parlamentarnega političnega sistema je britanski model parlamentarne demokracije. Izvoljeni predsednik vlade in vladni ministri vodijo državo tako v zakonodajni kot tudi izvršilni veji oblasti. Gre predvsem za enakopravno in tesno sodelovanje zakonodajne in izvršilne veje oblasti (Grad 2000, 54).

Politična ureditev torej temelji na odgovornosti vlade zakonodaji. V primeru, da vlada izgubi podporo v parlamentu, ki je pogoj za njeno delovanje, vlada odstopi. V takem primeru lahko vlada predsedniku države predlaga, da razpusti parlament in razpiše predčasne volitve (Grad 2000, 54).

V tem političnem sistemu ima zelo pomembno vlogo opozicija, t. i. vlada v senci. To so stranke, ki niso v vladi, njihova glavna naloga pa je konstruktivno nasprotovanje delovanju vlade, opozarjanje in nadzorovanje vlade ter seveda sodelovanje v razpravah.

Glavna značilnost parlamentarnega političnega sistema je uravnotežen odnos med vlado in parlamentom, med izvršilno in zakonodajno vejo oblasti. Lahko bi rekli, da gre za dvojnost izvršilne oblasti, saj je razdeljena na predsednika države in predsednika vlade. Predsednik države sam ne odgovarja nikomur, medtem ko je vlada politično odgovorna parlamentu. Pooblastila predsednika države so močno omejena, večinoma ima le ceremonialno funkcijo. Predsednik vlade je predsednik izvršilne oblasti in je izvoljen s strani strank v parlamentu.

Parlament lahko uveljavlja politično odgovornost vlade z nezaupnico vladi. Če je ta izglasovana, vodi v odstop vlade. Vlada pa lahko po drugi strani, potem ko ji je izglasovana nezaupnica, zahteva od predsednika države, da razpusti parlament in razpiše nove volitve.

Sodna veja oblasti je v parlamentarnem političnem sistemu popolnoma ločena od izvršilne in zakonodajne, tako da so sodniki pri svojem delu popolnoma neodvisni.

V parlamentarnem sistemu ima na vlado pomemben vpliv strankarski sistem. Kadar je parlamentarna večina v rokah ene stranke, govorimo o stabilni enostranski vladi. Če parlamentarno večino sestavlja več strank, ki so v vladi, govorimo o koalicijski vladi. Takšna vlada ni tako stabilna in njeno izoblikovanje lahko vzame precej časa (Hague in Harrop 2007).

Bistveni vpliv na to, kakšna vlada se bo izoblikovala, ima volilni sistem. V primeru večinskega volilnega sistema se bo oblikovala večinska vlada, v primeru proporcionalnega volilnega sistema se bo oblikovala koalicijska vlada.

V parlamentarnem političnem sistemu je torej:

- vlada kot nosilka izvršilnoupravne oblasti odvisna od zaupanja parlamenta, ki je nosilec zakonodajne veje državne oblasti; ministri so člani parlamenta,
- predsednik države vlada in ne upravlja; upravlja vlada kot poseben kolektivni organ,
- vlada se naslanja na parlamentarno večino; če ji je izglasovana nezaupnica, predsedniku države lahko predlaga razpustitev parlamenta,
- opozicija ali vlada v senci je sestavni del parlamenta.

3.1.1.3 Polpredsedniški politični sistem

Uvrščamo ga med predsedniški in parlamentarni politični sistem, saj zajema glavne značilnosti obeh sistemom. Uveljavil se je v Franciji. Predsednik države ima precej okrepljeno vlogo, kar se kaže v odnosu do vlade. Izvršilna veja oblasti je neposredno podrejena predsedniku države, zaradi česar je precej vplivnejši kot predsednik v parlamentarnem sistemu.

Glavne značilnosti:

- predsednika države volijo neposredno na splošnih volitvah,
- predsednik države si deli izvršilno oblast s predsednikom vlade; imamo dvojno oblast,
- predsednik države je neodvisen v odnosu do parlamenta, vendar mu ni dopuščeno, da bi vladal sam ali neposredno,

- direktive predsednika države mora sprejeti in uskladiti vlada,
- predsednik vlade oziroma vlada sta neodvisna od predsednika države v enaki meri, kot sta odvisna od parlamenta,
- ta struktura z dvojno oblastjo omogoča različna ravnotežja (*kohabitacija* – predsednik države in predsednik vlade sta iz različnih strank).

3.1.1.4 Skupščinski politični sistem

Skupščinska oblika oblasti kot četrti možni model političnega sistema se je razvila že v 18. stoletju, in sicer v Franciji, danes pa jo še vedno najdemo v Švici. Izvršilna veja oblasti ne predstavlja samostojne oblastne funkcije. Osrednji položaj pripada zakonodajnemu telesu, izvršilni organ (direktorij, zvezni svet) je zgolj izvrševalec zakonodajalčevih odločitev. Nima lastne samostojnosti, zato med zakonodajnim telesom in izvršilno oblastjo ne more priti do spora, ki bi privedel do izglasovanja nezaupnice izvršilni oblasti oziroma do razpustitve zakonodajnega telesa. V Švici zaradi razvite demokratične tradicije (še posebej oblike neposredne demokracije) oddaljevanje od načela deljene oblasti ni vodilo k slabljenju pravne države in večanju avtoritarnosti državne oblasti.

Glavne značilnosti:

- sistem je zgled za demokratično pojmovanje načela enotnosti državne oblasti,
- skupščina sprejema ključne politične in pravne odločitve,
- izvršilnoupравни organi so na te odločitve vezani, so jim podrejeni in so dolžni skrbeti za njihovo uresničevanje v družbi,
- osrednji izvršilnoupравни organ ni samostojni nosilec izvršilne politike; je izvršilni organ skupščine in ne more postaviti vprašanja svoje zaupnice.

3.1.2 Nedemokratični politični sistemi

Poleg demokratičnih političnih sistemov poznamo tudi nedemokratične. Danes jih najdemo v Afriki, Aziji ter na Bližnjem vzhodu. Za nedemokratične politične sisteme je značilna centralizirana neomejena in nekontrolirana, torej totalna oblast. Gre za monizem, kar pomeni eno stranko, prepoved opozicije in podobno. Med nedemokratične politične sisteme prištevamo avtokracijo in totalitarizem.

Totalitarni sistem posega na vsa področja človekovega življenja (družbo, ekonomijo, politiko, kulturo). Totalitarni sistemi so komunizem, fašizem in nacizem. Za totalitarne sisteme je značilno:

- obstaja ena ideologija, ki zajema vse bistvene vidike človekovega obstoja,
- obstaja samo ena množična stranka, ki je hierarhično urejena z vodjo,
- obstaja tajna policija, ki je pod strankarskim nadzorom in onemogoča sovražnike družbe,
- stranka nadzoruje vse množične medije v državi,
- stranka ima monopol nad oboroženo silo,
- centralizirano upravljanje in nadzor nad celotnim gospodarstvom,
- obljuba varnosti, za katero so ljudje pripravljene žrtvovati velik del svobode.

Avtokratski politični sistem posega samo na politično področje. Je pravo nasprotje demokracije. Glavne značilnosti lahko strnemo v nekaj točkah:

- ljudem odreka kakršen koli nadzor nad vladarji ali
- preprečuje ljudstvu, da bi sodelovalo pri odločanju,
- avtokratske vladavine so nedemokratske in neliberalne,
- oblike avtokratske vladavine so: avtokratske monarhije (Saudska Arabija), osebne vladavine (Afrika; v nasprotju z avtokratsko monarhijo pri osebni vladavini ni nasledstva), vladavine verskih voditeljev (Iran), vojaške diktature (Afrika, Azija), dominantna stranka (Singapur).

4 POLITIČNI SISTEM ZDRUŽENIH DRŽAV AMERIKE

Politični in upravni sistem Združenih držav Amerike (v nadaljevanju ZDA) temelji na osnovnih načelih predstavniške demokracije. Državljeni ZDA volijo svoje politične predstavnike; s tem izvoljeni politični predstavniki pridobijo pooblastilo za upravljanje države. Tako naj bi oblast skrbela za uveljavljanje skupnih interesov državljanov, kar je osnovno načelo političnega sistema, ki so ga predvsem na osnovi ustave vzpostavili ustanovitelji ZDA ob koncu 18. stoletja.

ZDA so zvezna država petdesetih držav in enega okrožja, predsedniški politični sistem pa je zasnovan na prvi demokratični ustavi iz leta 1787. Zvezne države imajo določene fiskalne in zakonske pravice. Dvodomni parlament (kongres) sestavljata senat in predstavniški dom.

Senat ima 100 sedežev, po dva senatorja iz vsake države pa se voli neposredno in za obdobje šest let. Tretjina članov se zamenja vsaki dve leti. Predstavniški dom ima 435 sedežev in neposredno voljene poslance za dobo dveh let (The EIU view 2012b).

Demokrat Barack Obama je zmagal na predsedniških volitvah, ki so bile 4. novembra 2008. Zamenjal je Georga W. Busha. Na volitvah v predstavniški dom in senat, ki so potekale novembra 2006, so republikanci izgubili večino v obeh domovih, tako da ju vodijo demokrati. Hkrati s predsedniškimi volitvami so potekale tudi volitve v predstavniški dom in tretjino senata, kjer so demokrati obdržali večino. Naslednje volitve v predstavniški dom in tretjino senata bodo novembra 2012, predsedniške volitve pa bodo 6. novembra 2012 (The EIU view 2012b).

Upravno središče države je Washington, kjer se nahajajo sedeži vseh treh vej oblasti, kongresni dom, Bela hiša ter stavba vrhovnega sodišča ZDA. Notranja ureditev ZDA temelji na delitvi na zvezne države z razmeroma visoko stopnjo avtonomije, kar procese odločanja razpršuje prek celotnega ozemlja ZDA po glavnih mestih zveznih držav.

Zelo pomembno politično področje ZDA je zunanja politika. ZDA so namreč iz hladne vojne izšle kot edina preostala svetovna velesila, ki v večji meri kot katera koli druga država uveljavlja svoj politični, pa tudi gospodarski in kulturni vpliv po svetu. Eden instrumentov izvajanja te politike so tudi oborožene sile ZDA, najdražja in številčno druga največja tovrstna svetovna organizacija.

Ideje, ki so podlaga političnega sistema ZDA, lahko strnemo v šest osnovnih načel:

- ljudje morajo sprejeti načelo vladanja večine,
- politične pravice manjšin morajo biti zavarovane,
- vzpostavljena je veljava zakona,
- zagotovljena je pravica mnenja in izražanja idej,
- vsi državljani so pred zakonom enaki,
- državna uprava je postavljena z namenom služenja svojim državljanom, saj jo slednji izvolijo na oblast.

Vodstvo ZDA naj bi se tako držalo filozofskih načel, da je država vladavina ljudstva. Uravnoteženje oblasti z delitvijo na posamezne veje naj bi preprečevalo zlorabo oblasti, saj ima vsaka od njih pristojnost in moč nadzorovanja druge: predsednik države lahko na zakone

kongresa vložiti veto, ob utemeljitvi na podlagi ustave pa jih lahko razveljavi tudi sodišče. Na drugi strani lahko kongres ob veliki večini spremeni ustavo. Federalizem oziroma razslojevanje moči oblasti na zveznem in državnih nivojih pa je mišljeno kot orodje za boljše prilagajanje političnega upravljanja lokalnim okoljem.

4.1 Ustava ZDA

Ustava je najvišji splošni pravni akt, s katerim država predpiše splošna načela svoje politične in družbene ureditve. Je najpomembnejši, izhodiščni in osrednji formalni vir prava. Na podlagi njenih določb se oblikujejo temelji pravnega sistema v državi. Takšen pomen je ustava dobila že v 18. stoletju, ko se je izoblikovala zahteva po pravnem varstvu človeka pred samovoljo oblasti. Prva takšna ustava je bila prav ustava ZDA, sprejeta leta 1787. Ustava ZDA tako velja za najstarejšo ustavo na svetu in je temelj ustav vseh drugih držav. Ustava ima po navadi tri pomembnejša poglavja. Prva so temeljna načela, v katerih so izražene splošne smernice o naravi in obliki države, ki jih zakonodajalec pravno izpeljuje v naslednjih poglavjih. Drugo, najpomembnejše poglavje so določbe o temeljnih človekovih pravicah in svoboščinah, ki so zagotovljene na ozemlju države. Tretje poglavje govori o sestavi in delovanju državne institucije in torej določa, kateri državni organi urejajo državo in kakšne so njihove temeljne pristojnosti. Po navadi ima ustava tudi preambulo ali uvod z razlogi, ki so terjali sprejem ustave, in vrednotami, ki naj bi se z ustavo uresničevale (*The Constitution* 2012).

Ustava ZDA je temeljni zakon, na katerega se politika ZDA opira pri vodenju države. Je najstarejša znana pisna ustava na svetu in predstavlja temelj vseh drugih ustav v posameznih državah. Sprejeta je bila v Philadelphii 17. septembra 1787 in kasneje ratificirana v posameznih zveznih državah. Sprva je vsebovala sedem točk, kasneje so ji dodali še 27 amandmajev. Deset amandmajev sestavlja listino *Bill of Rights*. Ustava jasno določa pravice in dolžnosti vladajoče oblasti v državi ter hkrati onemogoča zlorabo politične moči.

Temeljna načela ameriške ustavne ureditve so svoboden posameznik, suvereno ljudstvo in omejena oblast. Ljudje so svobodni. Vsak ima le sam pravico, da odloča o svojem življenju, svobodi in o tem, kako si bo ustvaril srečo v življenju. V tej svobodi je povsem neomejen, dokler ne začne posegati v pravice drugih. Ker pa se dogaja, da ljudje posegajo v pravice drugih ljudi, je pravice teh drugih treba zavarovati. Da se te pravice zaščitijo, so ljudje ustanovili oblast, ki skrbi za to, da bodo ljudje lahko uživali v svoji svobodi, doseganju sreče

in v vseh svojih pravicah. Ta temeljna načela ustave ZDA sicer temeljijo na idejah, ki so jih razdelali evropski razsvetljenci (Jaklič in Toplak 2005, 11–12).

Prvi trije členi ustave so tisti, ki določajo delitev oblasti na tri veje – zakonodajno, izvršilno in sodno oblast. Prvi člen govori o zakonodajni veji oblasti, in sicer o kongresu ZDA. Drugi člen določa izvršilno vejo oblasti, torej predsednika ZDA. Tretji člen določa sodno vejo oblasti oziroma njeno razdelitev med različne stopnje sodišč. Naslednji štirje členi določajo delitev oblasti na zvezne in državne predstavnike. Že leta 1790 so k sprejeti ustavi dodali še deset amandmajev in jih vključili v listino *Bill of Rights*, ki zagotavlja osebno svobodo in hkrati omejuje moč vlade. Ta listina državljanom zagotavlja svobodo izražanja, svobodo veroizpovedi, svobodo tiska, svobodo združevanja, pravico do nošenja orožja. Do danes je bilo ustavi dodanih že 27 amandmajev, s katerimi so zagotovili volilne pravice nekaterim družbenim skupinam ter omejili vladavino predsednika na največ dva mandata (*The Constitution* 2012).

Ameriško ustavo se lahko spreminja le po zelo zapletenem postopku. Predlog za začetek spreminjanja ustave morata dati dve tretjini obeh domov kongresa ali zbor oziroma sestanek vsaj dveh tretjin ameriških držav. Hkrati morajo predlog potrditi tri četrtine parlamentarcev ali tri četrtine posebej izvoljenih zborov zasedanj po vseh državah (Ferfila in drugi 2001, 53).

4.2 Zakonodajna veja oblasti

Primarna naloga zakonodajne oblasti je sprejemanje zakonov, ki (poleg ustave) predstavljajo pravni okvir delovanja državne organizacije.

V ZDA opravlja to funkcijo kongres. Ta naloga mu je bila dodeljena s prvim členom ustave ZDA. Kongres je dvodomen; razdeljen na senat ali zgornji dom in predstavniški dom (*angl. House of Representatives*) ali spodnji dom. Za kongres ZDA je značilno, da pri delitvi oblasti uresničuje federativno enakopravnost. Oba domova kongresa ZDA sta skoraj enako močna, kar se razlikuje od večine drugih dvodomnih parlamentov, kjer je po navadi eden pomembnejši od drugega (Ferfila in drugi 2001, 57).

Oba domova sicer enakopravno sprejemata zakone in državni proračun, vendar ima pri nekaterih zadevah določeno prednost predstavniški dom (zakonodajno iniciativnost glede finančnih zakonov), pri zunanji politiki in imenovanju funkcionarjev pa ima prednost senat (Grad 2000, 59).

Kongres je zadolžen za izpeljavo zakonodajnih postopkov. To je zelo zapleten proces, saj do uveljavitve oziroma podpisa pride le majhen delež predlaganih zakonov. Sam postopek se začne s predstavitvijo predloga zakona v senatu ali predstavniškem domu kongresa. Nato ga usmerijo na odbor za vprašanja na področju, s katerega sprejemajo zakon, ki prouči potrebo po takem zakonu. Če ga odbor odobri gre predlog zakona v razpravo celotnemu domu in ob sprejetju v drugi dom, kjer se vse začne odvijati od začetka. V primeru, da zakon potrdi tudi drugi dom, mora predsednik ZDA ta zakon s svojim podpisom potrditi ali vložiti veto. Če predsednik ZDA vloži veto, se zakon vrne v kongres, kjer ga potrdijo samo v primeru pozitivnega glasovanja dvotretjinske večine (*The Legislative Branch* 2012).

Poleg sprejemanja zakonov je pristojnost kongresa ZDA tudi: napovedovanje vojn drugim državam, ukvarjanje z obrambo države, financiranje zveznih programov, plačevanje dolgov, ustanavljanje sodišč, ustanavljanje poštnih uradov in poštnih poti, uvajanje in zbiranje davkov, zbiranje taks, carin in trošarin itd. Ravno tako izvaja kongresne preiskave izvršilne veje oblasti. Eden najbolj znanih takšnih primerov je afera Watergate.

Zelo pomembno vlogo pri sprejemanju zakonov imajo lobisti, ki vplivajo na člane kongresa v korist korporacij in nevladnih organizacij.

4.2.1 Predstavniški dom

Predstavniški ali spodnji dom kongresa ZDA sestavlja 435 članov. Koliko članov v predstavniškem domu ZDA ima posamezna zvezna država, je odvisno od števila njenih prebivalcev. Mandat članov predstavniškega doma traja dve leti. V predstavniški dom je lahko izvoljen državljani ZDA, ki je to že vsaj sedem let, je star najmanj 25 let in ima stalno prebivališče v državi, v kateri kandidira za člana predstavniškega doma. Člani predstavniškega doma so razdeljeni na odbore, ki so pristojni za različna področja. Glavni član predstavniškega doma je predsednik predstavniškega doma, ki pripada najmočnejši stranki v predstavniškem domu. Predstavniški dom vodi govornik doma, ki ga člani doma izberejo neposredno; hkrati izberejo tudi druge vodstvene organe doma (Ferfila 1992, 192). Glavna naloga predstavniškega doma je ukvarjanje s proračunom in gospodarskimi zadevami; ukvarja se z zakonodajo, povezano z obdavčenostjo in dohodki. Če ga primerjamo s senatom, lahko rečemo, da je bolj institucionaliziran, bolj hierarhičen in manj anarhičen (Ferfila in drugi 2001, 57).

4.2.2 Senat

Senat ali zgornji dom kongresa ZDA sestavlja 100 članov. Iz vsake zvezne države prihajata dva člana. Mandat senatorjev traja šest let. Volitve potekajo vsaki dve leti, in sicer se vsakokrat voli po ena tretjina senata, dvakrat po 33 in enkrat 34 senatorjev. To ustavno določilo je bilo postavljeno zato, da bi senat, v katerem so bolj izkušeni in starejši politiki, predstavljal stabilnejše telo kot predstavniški dom, ki se v celoti voli vsaki dve leti. Ustava določa, da mora imeti kandidat za predstavniški dom oziroma senat prebivališče v državi, v kateri kandidira oziroma kot predstavnik katere je bil izvoljen. Kandidat za senatorja mora biti star najmanj 30 let in mora biti ameriški državljan najmanj devet let (Grims 2006, 54).

Postopki in notranja ureditev so zelo podobni tistim v predstavniškem domu. Senat je stabilen in neodvisen od ljudstva ter zagotavlja večji vpliv manjših in šibkejših držav. Senatorji v svojih razpravah o različnih vprašanjih niso časovno omejeni. Predsednik senata je podpredsednik ZDA. Njegova vloga je zelo omejena, predvsem zato, ker je na sejah redko prisoten. To je eden od razlogov, da je v senatu izvoljen še predsednik »pro tempore«, ki je po navadi najstarejši predstavnik vladajoče stranke v senatu. Velja tudi, da je senat prestižnejša ustanova kot predstavniški dom, ker ima več politične moči in je mandat članov senata daljši od mandata članov predstavniškega doma. Senat ima zelo velika pooblastila. Potrditi mora vse mednarodne sporazume, predlaga in potrjuje zvezne sodnike ter druge predstavnike sodne ter izvršne oblasti. Ima tudi nekatere posebne pravice, kot je na primer soglašanje z imenovanjem predsednika države (Grims 2006, 56).

Vse opisano v tem podpoglavju služi kot podlaga za analiziranje druge hipoteze, postavljene v drugem poglavju moje diplomske naloge: *Kongres Združenih držav Amerike in parlament Zvezne republike Nemčije sta dvodomna.*

4.3 Izvršilna veja oblasti

Izvršilna veja oblasti je v predsedniškem sistemu ZDA v rokah predsednika oziroma njegovega kabineta. ZDA imajo politični sistem, kjer je predsednik tako vodja države kot tudi vodja vlade oziroma vodja izvršilne veje oblasti. Zakonodajna oblast je sicer v rokah dvodomnega kongresa, ki ga sestavljata senat in predstavniški dom, a brez soglasja predsednika ne moreta sprejeti nobene odločitve. Še več, predsednik lahko na odločitve kongresa izreče veto. Predsednik ZDA je tako najpomembnejša oseba v politično,

gospodarsko in vojaško najmočnejši državi sveta; hkrati je tudi ena najpomembnejših oseb v svetovni politiki. Njegova moč se odraža tudi v dejstvu, da sam imenuje svoj kabinet, ambasadorje ter osebje Bele hiše. Predsednik ZDA je simbol države.

Mandat ameriškega predsednika traja štiri leta, izvoljen pa je lahko le dvakrat zapored. Za predsednika ZDA lahko kandidira kandidat, ki je rojen v ZDA in je star najmanj 35 let. Volijo ga lahko vsi državljani, ki so na dan volitev dopolnili 18 let. Zanimivo je, da volijo predsednika in podpredsednika v paketu, torej skupaj. V ZDA zmagovalca volitev ne odloči število glasov volivcev, ampak število elektorskih glasov, ki jih glede na glasove volivcev prejme posamezni kandidat in ki variirajo med zveznimi državami. Število vseh elektorskih glasov je 538. Vsaka zvezna država ima natančno določeno število elektorskih glasov, ki so ji dodeljeni na podlagi števila predstavnikov v predstavniskem domu in kongresu. Če torej predsedniški kandidat dobi večino glasov volivcev v posamezni zvezni državi, dobi vse elektorske glasove te zvezne države in torej ta država podpira tega predsedniškega kandidata kot kandidata za predsednika ZDA (*The Executive Branch* 2012).

Glede na ustavo ZDA pripada predsedniku pet najpomembnejših funkcij v državi:

- funkcija predsednika države,
- funkcija predsednika vlade,
- funkcija vrhovnega poveljnika,
- funkcija vrhovnega diplomata,
- funkcija glavnega poosebljanja prioritete države (Ferfila in Kos 2002, 392).

Ko govorimo o ameriškem predsedniku kot vrhovnem poveljniku, mislimo s tem predvsem na njegove pristojnosti sprejemanja ključnih odločitev (Ferfila in drugi 2001, 843).

Ameriški predsednik je torej glavni poveljnik oboroženih sil, razglašča zakone, kot to predvideva ameriška ustava in kot jih zapiše kongres, ima pa tudi pravico, da na zakon, ki ga sprejmeta oba domova kongresa, vložijo veto. Predsednik ZDA lahko na predlog zakona v roku desetih dni vložijo veto. V tem primeru se predlog vrne v kongres, kjer ga ponovno obravnavata oba domova. Da bi bil predsedniški veto v kongresu preglasovan, mora biti zakon izglasovan s kvalificirano večino glasov dveh tretjin vseh članov domov (Grims 2006, 56). Predsednik imenuje svoje svetovalce, lahko obsodi ali pomilosti državljane, potrjuje pogodbe ter imenuje zvezne uradnike, veleposlanike in sodnike.

V ustavi je določeno, da se predsednika, podpredsednika in druge državne uradnike v primeru izdaje, podkupovanja ali drugih težjih kaznivih dejanj kot posledica obsodbe po ustavni obtožbi (*angl. impeachment*) razreši z mesta. V primeru odstranitve predsednika s predsedniškega mesta, njegove smrti ali v primeru nesposobnosti opravljanja pristojnosti, podeduje vse predsedniške funkcije podpredsednik (Ferfila in drugi 2001, 843).

ZDA so bile prva država, ki je ustoličila predsednika kot vodjo moderne države. Od sprejema ustave leta 1787 je Ameriki služilo že 44 predsednikov. Prvi je to funkcijo opravljal George Washington, trenutni predsednik je Barack Obama. Ker so ZDA sredi 20. stoletja postale najmočnejša svetovna sila, je ameriški predsednik ena najbolj znanih in vplivnih svetovnih osebnosti, volitve za novega predsednika pa eden najbolj spremljanih dogodkov v svetu.

Svetovalci predsednika so združeni v njegovem kabinetu, njihova glavna naloga je svetovati predsedniku pri pomembnih odločitvah. Kabinet sestavljajo podpredsednik, petnajst sekretarjev departmentov (vodje ministrstev) in generalni državni tožilec. So predsednikovi uslužbenci in so odgovorni le njemu. Če predsednik z njihovim delom ni zadovoljen, jih lahko v vsakem trenutku razreši. Obstaja tudi več kot 140 agencij, ki sodijo pod okrilje ministrstev in so odgovorne za konkretne naloge. Takšen primer je obveščevalna agencija CIA (*The Executive Branch* 2012).

Ministrstva, ki so del predsedniškega kabineta so (*The Administration* 2012):

- Ministrstvo za obrambo
- Ministrstvo za zunanje zadeve
- Ministrstvo za pravosodje
- Ministrstvo za finance
- Ministrstvo za kmetijstvo
- Ministrstvo za izobraževanje
- Ministrstvo za okolje
- Ministrstvo za domačo varnost
- Ministrstvo za trgovino
- Ministrstvo za zdravje in socialna vprašanja
- Ministrstvo za transport
- Ministrstvo za delo
- Ministrstvo za energijo

- Ministrstvo za vojne veterane
- Ministrstvo za gradnjo in urbanistični razvoj

Ključne svetovalne strukture v kabinetu ZDA so predvsem:

- svet za državno varnost (*angl. The National Security Council*) združuje vojaške in mednarodne svetovalce,
- svet gospodarskih svetovalcev je sestavljen iz treh članov, ki jih imenuje predsednik; njihova naloga je pomoč predsedniku pri oblikovanju gospodarske politike,
- urad za vodenje in proračun, ki se ukvarja s proračunom (Ferfila in drugi 2001, 845).

Leta 2009 se je v ZDA zgodila velika sprememba. Prvič v zgodovini je kot 44 predsednik zapovrstjo zaprisegel temnopolti predsednik ZDA. To se je zgodilo 55 let po začetku odpravljanja rasnega razlikovanja, 144 let po odpravi suženjstva in 233 let po razglasitvi neodvisnosti ZDA, vendar v času velike gospodarske krize. Z svojim političnim nastopom in karizmo velja za zelo priljubljenega predsednika, volivci pa v njem vidijo skoraj nadnaravne sposobnosti, saj upajo, da bo prav njemu uspelo ponovno dvigniti gospodarsko rast in zaupanje v delo političnih veljakov.

Vendar je predsednik ZDA glavni nosilec izvršilne oblasti le na zunaj. Dejansko ta del oblasti vodi in vleče naprej ogromen birokratski aparat, v katerega je vključenih več kot 90 % javne uprave ZDA. To veliko množico uslužbencev naj bi nadzoroval kongres, ki je edini pristojen za sprejemanje zveznih zakonov, katere mora izvajati predsednik. Prav tako predsednik ne more sam porabljeni denarja za različne projekte in v poljubni višini, ampak mu višino denarnih sredstev odmerja in regulira prav kongres.

Vse opisano v tem podpoglavju služi kot podlaga za analiziranje tretje hipoteze, postavljene v drugem poglavju moje diplomske naloge: *Politična moč predsednika Združenih držav Amerike je večja od politične moči predsednika Zvezne republike Nemčije.*

4.4 Sodna veja oblasti

Kongres na podlagi ustave ZDA sestavi federalna sodišča in vrhovno sodišče. Federalna sodišča se nahajajo le v večjih ameriških mestih. Obravnavajo civilne in kazenske primere, ki imajo podlago v federalnih zakonih, in primere, ko je ena od strank v tožbi vlada ZDA. Prav tako je federalno sodišče pristojno za spore med posamezniki ali skupinami iz različnih držav

ZDA in za spore med neameriškimi državami oz. njihovimi državljani (primeri morskih tožb, bankroti, kršitve avtorskih pravic ...).

Tretji člen ustave ZDA pravi: »Sodna oblast ZDA naj bo dodeljena enemu vrhovnemu sodišču in toliko podrejenim sodiščem, kot jih lahko kongres predpiše in vzpostavi.«

Glede na to sodišča v ZDA delimo na:

- okrožno sodišče,
- pritožbeno ali prizivno sodišče,
- vrhovno sodišče ZDA.

Okrajna oziroma okrožna sodišča so pristojna za sojenja v primerih kršitve zveznih zakonov oziroma tožb med prebivalci različnih zveznih držav. Obravnavajo primere povezane z zločini, pomorskim pravom, civilnimi tožbami. Okrožna sodišča so federalna sodišča z originalno pristojnostjo, kar pomeni, da ta sodišča sodijo prva v večini primerov, ki vključujejo kršitve federalnih zakonov. Primeri, ki se ne rešijo na okrajnih sodiščih, se nadaljujejo na prizivnih sodiščih.

Pritožbena oziroma prizivna sodišča se ukvarjajo s pregledovanjem pravilnosti izpeljave postopkov v smislu upoštevanja zakonov, ne obravnavajo pa samega primera. Pregledujejo izpeljavo postopkov okrajnih sodišč. Obravnavajo le majhen odstotek tožb v državi, saj je večina tožb v domeni lokalnega sodstva. Pregledujejo odločitve raznih agencij. ZDA so razdeljene na dvanajst okrožij, od katerih ima vsako pristojno pritožbeno sodišče. Prizivno ali pritožbeno sodišče ZDA pa ima pristojnost po vsej državi.

Vrhovno sodišče ZDA je najvišji organ sodne oblasti v državi. Vodi ga devet vrhovnih sodnikov, ki jih na to mesto imenuje predsednik države s potrditvijo senata. Vrhovno sodišče preverja skladnost zakonov z ustavo. Vrhovno sodišče je zadolženo za pritožbe na odločbe prizivnih sodišč, ki so povezane z zadevami ustavnega pomena. Najpomembnejša pristojnost vrhovnega sodišča je opravljanje ustavnosodne kontrole. Vrhovno sodišče zagotavlja uniformnost razlag zveznih zakonov, poleg tega razrešuje konflikte med državami. Je edino ameriško sodišče, ki je bilo ustanovljeno z ustavo, medtem ko je vsa druga nižja sodišča ustanovil kongres (Ferfila in drugi 2001, 848–849). Oseba, ki izgubi tožbo na višjem okrajnem sodišču in je poražena tudi na pritožbenem, se lahko pritoži na vrhovno sodišče, vendar lahko pritožbo vrhovno sodišče zavrže, kar se zgodi v večini primerov. Vrhovno

sodišče ima pristojnost za sojenje v primerih, ki vključujejo dve državi ali predstavnike drugih držav.

Poleg vseh naštetih sodišč sodno vejo oblasti tvorijo tudi računsko, davčno in patentno sodišče.

Sodišča ZDA so obremenjena z vedno večjim številom primerov, saj se povečuje tako število prebivalcev kot število tožb na prebivalca. Na sodiščih se tako znajdejo tudi zelo majhni spori. Lokalni organi pogosto odločajo po lokalnih zakonih, kar lahko privede do sporov na zvezni ravni. Vedno aktualna je tudi potreba po prilagajanju sodnega sistema spreminjajoči se družbi; zgleden primer sodobnosti so pravna vprašanja glede svetovnega spleta. Kritika sodnega sistema ZDA se pogosto nanaša tudi na pomisleke glede neenakosti vpletenih strank, ki so različno finančno sposobne pri zagotavljanju svoje pravne obrambe (*The Judicial Branch* 2012).

4.5 Volitve in politične stranke

V ZDA je uveljavljen večinski volilni sistem, v katerem elektorski kolegij vse glasove nakloni najbolj priljubljenemu kandidatu svoje zvezne države. Uveljavil se je dvostrankarski sistem. Kljub določenim pomanjkljivostim ohranja stabilen in pregleden politični sistem, v katerem prevladujeta dve oziroma največ tri politične stranke.

Poznamo dve različni obliki večinskega sistema. Prvi je večinski sistem relativne večine, drugi pa večinski sistem absolutne večine. V ZDA je v veljavi večinski sistem relativne večine. Gre za najenostavnejši in hkrati najstarejši volilni sistem, saj njegove korenine segajo v 12. stoletje. Večina, ki je potrebna za osvojitve mandata, je relativna. To pomeni, da kandidatu ni treba osvojiti večine vseh glasov v volilni enoti, ampak zadostuje že en glas več od drugega najboljšega kandidata po številu dobljenih glasov volivcev (Rtvslo, *Drugi volilni sistemi* 2012).

Prednosti sistema relativne večine so:

- sistem je preprost, nezapleten in razumljiv;
- stabilnost se kaže v stabilnosti vlade in političnega sistema. Sklepanje koalicij ni potrebno, saj ena stranka dobi parlamentarno večino in s tem tudi mandat za sestavo vlade;

- zastopanost volilnih enot je boljša kot v proporcionalnih sistemih, saj vsaka volilna enota dobi svojega predstavnika.

Sistem ima tudi slabosti. Če je na primer v volilni enoti pet kandidatov, je izvoljen le tisti, ki dobi največ glasov. Lahko se torej zgodi, da zmagovalec ne dobi več kot polovice glasov in večina ni zadovoljna s končnim izidom volitev. Tako se pojavijo težave z legitimnostjo vladajočih elit.

V ZDA je volilni sistem vsekakor eden od temeljev političnega sistema in kulture.

Vsaki ameriški zvezni državi pripada določeno število elektorskih mest, ki so določena glede na število prebivalcev, pa tudi glede na ekonomsko moč države v primerjavi z ameriškim gospodarstvom. Zvezna država ima tako najmanj tri elektorska mesta (npr. Vermont, Alabama, Aljaska) in največ 55 kolikor jih ima (Kalifornija). Zvezne države z večjim številom elektorskih mest so še Teksas (34), New York (31), Florida (27), Pensilvanija (21) in Ohio (20). Vseh elektorskih mest je 538 (*Elections & Voting* 2012).

Ko so v določeni zvezni državi prešteti glasovi in je znan zmagovalec predsedniških volitev, elektorji oddajo glasove. Za zmago kandidat potrebuje vsaj 270 elektorskih glasov. Da ne bi prišlo do prevelikih zapletov, elektorje izvolijo iz vrst stranke, ki je v državi dobila večino. Po tradiciji tako elektorji svoj glas oddajo predsedniškemu kandidatu, ki ga je predlagala stranka, ki ji elektorji pripadajo. V ameriški zgodovini se je sicer nekajkrat zgodilo, da posamezni izvoljeni elektorji niso podprli predsedniškega kandidata, za katerega so dobili glasove na volitvah, a to doslej še nikoli ni bilo usodno, poleg tega pa največji stranki vselej skušata na kandidatne liste postaviti ljudi, ki jim najbolj zaupata (*Elections & Voting* 2012).

Kot zanimivost velja omeniti, da je po nenapisanem pravilu zmagovalec predsedniških volitev tisti, ki zmaga na Floridi, v Pensilvaniji in Ohio oziroma v vsaj dveh od naštetih držav (*Elections & Voting* 2012).

Če nihče od predsedniških kandidatov ne dobi potrebnih 270 glasov oziroma če dva kandidata dobita vsak polovico, torej 269 elektorskih glasov, o zmagovalcu odloči predstavniški dom ameriškega kongresa (*Elections & Voting* 2012).

Sprva so v ZDA lahko volili le belopolti moški s premoženjem. Šele kasneje se je volilna pravica prenesla na vse bele moške ter sčasoma na črnce, Indijance in ženske. Volilne

kampanje ter volitve so v ZDA zelo pomemben družbenopolitični dogodek, s katerim Američani predstavljajo svojo demokracijo. V volilno kampanjo so vključeni prostovoljci, ki javno predstavljajo svojega kandidata ter hkrati prispevajo prostovoljne prispevke za kampanjo. Zaradi pojava raznovrstnih množičnih medijev se je način vodenja volilne tekme spremenil. Kandidati niso več tako odvisni od svojih strank, saj se preko različnih medijev lahko predstavijo svojemu volilnemu telesu. To pa pomeni, da morajo za volilno kampanjo zbrati ogromna sredstva. Sodobna volilna kampanja je tako bolj usmerjena v zbiranje finančnih sredstev kot pa v samo prepričevanje volivcev o primernosti volilnega programa.

Predsedniške volitve v ZDA potekajo vsaka štiri leta, kongresne volitve pa vsaki dve leti. Lokalne volitve po navadi prilagodijo predsedniškim, referendum na lokalni ravni organizirajo po potrebi.

Politične stranke v državi so bistveni del volitev in političnega sistema, saj izberejo svoje kandidate in pišejo politične programe. Ob ustanovitvi republike so bili snovalci države nenaklonjeni političnim strankam. Te so kasneje, že na začetku 19. stoletja, so pridobile na veljavi, od sredine 19. stoletja pa se na oblasti izmenjavata takrat ustanovljena republikanska in starejša demokratska stranka.

Demokrati so tvorci najstarejše politične stranke v državi, ki je konec 18. stoletja izšla iz Jeffersonove koalicije. Sprva se je imenovala Demokratsko-republikanska stranka, kasneje pa je razpadla na dva dela. Ohranil se je le eden, in sicer demokratska stranka ZDA. V današnji politični kulturi je ta splošno označena za levosredinsko in kot tako vdano socialno-liberalnim in drugače naprednim idealom. Barack Obama, trenutni predsednik ZDA, je 15. predstavnik demokratov na tem položaju (*Democratic Party* 2012).

Njena nasprotnica je republikanska stranka oziroma *Grand Old Party*, aktivna od sredine 19. stoletja. Prvič je prišla na oblast leta 1860 z izvolitvijo Abrahama Lincolna za predsednika ZDA. V tistem času so jo sestavljali politiki, ki so nasprotovali suženjstvu in kasneje tudi vodili državljansko vojno. Njen idejni sistem se je sčasoma preobrazil in vzpostavil desnosredinske oziroma družbenokonservativne in ekonomskoliberalne smernice. Prejšnji ameriški predsednik, George W. Bush, je bil 19. republikanec na tem mestu (*Republican Party* 2012).

Poleg omenjenih strank je v ZDA registriranih in aktivnih še več strank, a je njihov vpliv na politično dogajanje izredno majhen. Vse stranke izgubljajo na svoji moči, saj v ospredje prihajajo kandidati za politične organe, zlasti za predsedniški položaj. Eno izmed aktualnih vprašanj, ki si ga danes zastavljajo analitiki ameriške politike, je zapravljanje obsežnih finančnih sredstev za volilne kampanje. Velik del teh sredstev namreč prihaja iz različnih korporacij, ki spodbujajo predvsem ekonomskoliberalno desno politično krilo. Ker ta finančna sredstva močno vplivajo na volilne rezultate, se zastavlja vprašanje, ali država s svojo močjo izhaja iz ljudi ali morebiti iz močnih korporacij z bogatim kapitalom. Vrhovno sodišče je omejevanje tovrstnih finančnih virov zavrnilo z obrazložitvijo, da gre pri tem vprašanju za ustavno pravico do govora.

V sodobnem času lahko opazimo nekaj izstopajočih značilnosti strankarskega življenja v ZDA (Ferfila 2003, 15):

- kritičen pogled mlajših generacij na delo strank ter posledično manjša strankarska pripadnost;
- republikanska strankarska organizacija se je okrepila in postala učinkovitejša;
- profil pripadnikov obeh strank je zelo jasen. Tipični pripadniki republikancev so konservativci, študenti, menedžerji, pristaši demokratke stranke pa so Američani španskega porekla, črnci itd;
- obe stranki v svoji volilni kampanji zbereta ogromne količine denarja.

Vse opisano v tem podpoglavju služi kot podlaga za analiziranje četrte hipoteze, postavljene v drugi točki moje diplomske naloge: *Politični prostor v Združenih državah Amerike obvladujeta dve stranki, medtem ko je v Zvezni republiki Nemčiji strank več.*

5 POLITIČNI SISTEM ZVEZNE REPUBLIKE NEMČIJE

Lahko bi rekli, da gre v Zvezni republiki Nemčiji (v nadaljevanju ZRN) za predstavniško demokracijo z velikim poudarkom na pravni državi, katere organi naj bi varovali in spoštovali dostojanstvo vseh ljudi. Poleg poudarka na demokratičnosti, zakonitosti in ustavnosti delovanja vseh državnih organov in celotnega političnega sistema nemška ustava izpostavlja federativnost in socialnost kot temeljni načeli nemškega političnega sistema. Po ustavi je ZRN federativna država, v kateri se oblast deli med zvezno vlado in šestnajstimi deželnimi vladami. Poleg federativnosti ustava vzpostavlja tudi socialno državo, kar pomeni, da mora država ob izgubi dela, starosti, invalidnosti ali/in bolezni državljana, le-temu omogočati dostojno življenje. Za delovanje sistema ZRN je pomemben princip subsidiarnosti, ki je razumljen kot prenos izvedbe večine javnih storitev na nevladne organizacije in cerkve. Prenos je izrecno prepovedan zgolj v primeru vojske, policije in sodstva (Pikalo in drugi 2011). Tudi če se ustava spremeni ali sprejmejo drugo, morajo te lastnosti ostati nespremenjene.

ZRN je zvezna republika, sestavlja jo 16 zveznih dežel, vsaka dežela ima svojo vlado in parlament. Zahodna in Vzhodna Nemčija sta se združili 3. oktobra 1990.

Po skoraj izenačenem izidu dveh največjih strank, Socialistične stranke in Krščanskodemokratske unije, na predčasnih parlamentarnih volitvah septembra 2005 je bila vzpostavljena velika koalicija, ki jo vodi prva kanclerka v zgodovini Nemčije, predsednica krščanskih demokratov Angela Merkel. Ponovno je bila izvoljena na volitvah septembra 2009.

Horst Koehler je maja 2009 drugič zmagal na predsedniških volitvah, a je že leto dni pozneje odstopil zaradi ogorčenega odziva javnosti po njegovem obisku v Afganistanu. Zagovarjal je namreč nemški vojaški angažma po svetu z namenom varovanja nemških gospodarskih interesov. Novi predsednik je tako postal 51-letni Christian Wulff, ki je bil izvoljen junija 2010, a šele v tretjem krogu. Kanclerka Angela Merkel je izrazila prepričanje, da bo Wulffu kot predsedniku vseh Nemcev uspelo zgraditi mostove med ljudmi. Tudi ta predsednik je moral zaradi škandala v letošnjem letu zapustiti svoj položaj. Trenutni nemški predsednik je tako Joachim Gauck.

Najvišje zakonodajno telo je dvodomni parlament. Sestavljen je iz zveznega sveta (*nem. Bundesrat*), ki ima 69 sedežev, razdeljenih po posameznih zveznih deželah, in zvezne skupščine (*nem. Bundestag*), ki ima 622 sedežev. Poslanci so izvoljeni neposredno po modificiranem proporcionalnem sistemu za dobo štirih let (Deutschland.de 2012).

Naslednje parlamentarne volitve bodo leta 2013, predsedniške pa junija 2015.

5.1 Ustava ZRN

Ustava utemeljuje državo na naslednjih načelih: Nemčija je republika in demokracija; njen republiški naziv se odraža v uradnem nazivu države: Zvezna republika Nemčija, demokracija pa se gradi na ustavnem načelu suverenosti, ki je v rokah ljudstva.

Nastanek ZRN se zgodovinsko veže na sprejem temeljnega zakona (ustave) ZRN leta 1949. Sprejet je bil še pod okupacijo in s soglasjem treh okupacijskih sil: ZDA, Francije in Anglije. Ta temeljni zakon je veljal le do združitve obeh Nemčij 3. oktobra 1990. Kljub temu je ostal podlaga celotne ustavne ureditve Nemčije. Temeljni zakon daje velik poudarek spoštovanju in dostojanstvu človeka ter njegovih pravic in svoboščin. Tako prvi člen določa, da je dostojanstvo človeka nedotakljivo. Dolžnost vseh državnih organov je, da to dostojanstvo spoštujejo in varujejo. Dvajseti člen pa določa, da je ZRN demokratična in socialna ter federativno urejena država.

Temeljni zakon izhaja s stališča, da je demokratična organizacija oblasti poročstvo za človekov položaj v politični ureditvi. V ta namen je temeljni zakon, čeprav je sprejel sistem delitve oblasti, skušal uvesti v strukturo organizacije oblasti neke specifične elemente.

Temeljni zakon določa, da je ZRN federativno urejena država. Dežele imajo svoje ustave in so organizirane podobno kot zveza. Pristojne so za vse zadeve z izjemo tistih, ki spadajo v izrecno pristojnost zveze. Vendar vse federalne enote niso sposobne same opravljati pristojnosti, ki jih imajo po ustavi, zato so jih prenesle na zvezo. Tako se je v Nemčiji razvil poseben tip federalizma, ki mu pravimo tudi kooperativni ali dogovorni federalizem. Tako je danes Nemčija samo še navidezno federativna država (*Pravni red – Nemčija* 2012).

Temeljni zakon nadalje določa, da je Nemčija socialna država. Podrobno našteva klasične pravice in svoboščine, medtem ko se manj ukvarja s socialnimi in ekonomskimi pravicami.

Temelja političnega sistema sta tudi zasebna lastnina in osebna iniciativa. Zasebna lastnina je proglašena za temeljno človekovo pravico, zato ustava prepoveduje spreminjanje družbenih odnosov, ki bi skušali odpraviti zasebno lastnino (*Pravni red - Nemčija 2012*).

Temeljni zakon je sestavljen iz preambule, ki poudarja, da zakon velja za vse nemško ljudstvo, in v kateri so navedene vse zvezne dežele ZRN, enajstih poglavij ter dodatka k ustavi.

Enajst poglavij v temeljnem zakonu vsebuje:

- V prvem poglavju temeljnega zakona najdemo vse pravice in svoboščine. Ta del zakona je pomemben tako za ustavno ureditev ZRN kot tudi za demokratično ureditev na splošno. Vse tri veje državne oblasti morajo dosledno spoštovati te temeljne pravice svojih državljanov.
- V drugem poglavju so opredeljene federacija in zvezne dežele.
- Tretje poglavje govori o spodnji zbornici parlamenta oziroma zveznem zboru.
- Četrto poglavje določa zgornjo zbornico oziroma zvezni svet.
- V petem poglavju najdemo navedene funkcije zveznega predsednika.
- Šesto poglavje govori o zvezni vladi.
- V sedmem poglavju so navedene podrobnosti o zakonodajni moči federacije.
- Osmo poglavje določa izvajanje zveznih zakonov in zvezno administracijo.
- Deveto poglavje govori o sodstvu.
- V desetem poglavju najdemo vse o financah,
- V zadnjem, enajstem poglavju temeljni zakon govori o prehodnih in zaključnih provizijah (*Grundgesetz 2012*).

5.2 Zakonodajna veja oblasti

Zakonodajna veja oblasti v ZRN je v rokah dvodomnega zveznega parlamenta, ki je sestavljen iz zveznega zbora (*nem. Bundestag*) oziroma spodnje zbornice parlamenta ter zveznega sveta (*nem. Bundesrat*) oziroma zgornje zbornice parlamenta. Zvezna zakonodajna oblast je tako razdeljena med zvezni zbor in zvezni svet.

Zvezni zbor je neposredno izvoljen s strani državljanov ZRN. Poslanci so voljeni na splošnih volitvah za dobo štirih let. Njihov mandat lahko predčasno konča predsednik ZRN z razpustitvijo parlamenta, kar se je v zgodovini ZRN dvakrat tudi zgodilo. Trenutno v 17.

sklicu parlamenta ZRN sedi v zveznem zboru 622 poslancev. Glavna naloga zveznega zbora je sprejemanje zakonov, nadzor vlade in volitve zveznega kanclerja. V njem se odvijajo strankarske debate o pomembnih odločitvah glede notranje in zunanje politike. V sklopu zveznega zbora se ustanovljajo razne preiskovalne komisije z namenom kontrole vlade. Zvezni zbor tako lahko kontrolira delo vlade in zveznega kanclerja ter izreče tudi nezaupnico celotni vladi. Njegovo delovanje ureja poslovnik, ki ga sprejmejo poslanci v zboru. Za svoje delo oblikuje odbore, kot na primer odbor za zadeve EU ter odbor za zunanje zadeve. Obveznost zveznega zbora je, da izvoli pooblaščenca za oborožene sile, ki skrbi za varstvo temeljnih pravic. Vse seje zveznega zbora morajo biti javne. V primeru, da se mandat staremu zveznemu zboru konča in izvolijo novega, velja med njima načelo diskontinuitete. To pomeni, da se z razpustitvijo starega zveznega zbora štejejo za dokončane vsi zakonodajni postopki (Der Bundestag 2012a).

Še nekaj značilnosti zveznega zbora v strnjeni obliki:

- Člani zveznega zbora so voljeni na splošnih neposrednih volitvah po kombiniranem sistemu v 299 volilnih enotah za obdobje štirih let.
- Vsak volivec ima na voljo dva glasova za izvolitev poslancev v zvezni zbor, in sicer prvega za neposredno izvolitev predstavnika volilne enote v parlament (po večinskem sistemu) in drugega za strankarske liste po zveznih deželah (po proporcionalnem sistemu).
- Če politična stranka po prvi poti dobi več sedežev kot po drugi, se število sedežev v parlamentu poveča za to razliko; to je t. i. dodatni mandat (Budja in Kocbek 2008, 99).

Značilnosti zveznega sveta:

- Je samostojni organ zveze, preko katerega zvezne dežele ZRN sodelujejo pri zakonodaji in upravi ter pri zadevah, povezanih z EU.
- Predstavlja protiutež zveznemu zboru in zvezni vladi ter vez med zvezo in deželami.
- Spada v skupino nepopolnih domov, ki niso enakopravni s prvim domom – zveznim zborom.
- Ima pravico do absolutnega in odločilnega veta na zakone, ki jih sprejema zvezni zbor.
- Poleg zveznega zbora sestavlja skupni odbor.
- V zakonodajnem postopku ima državno iniciativo.

- V ustavi je določeno, o katerih zakonih mora odločati zvezni zbor; na druge zakone lahko vloži odločilni veto.
- Sodeluje pri izvajanju zveznega nadzora nad deželno upravo.
- Voli polovico predsednikov ustavnega sodišča.
- Oblikovan je posredno, poslance v zvezni zbor imenujejo deželne vlade.
- Sestavljajo ga predstavniki šestnajstih deželnih vlad, in ne izvoljeni poslanci. Vsaka posamezna zvezna dežela ima od tri do šest članov, odvisno od števila njenih prebivalcev; vsaka zvezna dežela ima vsaj tri glasove.
- Zvezni zbor šteje 69 članov (Der Bundestag 2012a).

Kadar se zgodi, da med obema zakonodajnimama domovoma pride do nesoglasja, se ustanovi poseben skupni odbor iz dveh tretjin članov zveznega zbora in ene tretjine članov zveznega sveta, ki je pristojen za razrešitev nesoglasja. Skupni odbor je zamišljen tudi kot zvezni rezervni parlament, ki se ustanovi tudi v primeru razglašene obrambnega stanja v državi, če se zvezni zbor ne more sestati. Ustanovitev in delovanje skupnega odbora določa poslovnik, ki ga sprejme zvezni zbor s soglasjem zveznega sveta. Zvezna vlada mora v primeru obrambnega stanja skupni odbor obveščati o svojih načrtih.

Vse opisano v tem podpoglavju služi kot podlaga za analiziranje druge hipoteze, postavljene v drugi točki moje diplomske naloge: *Kongres Združenih držav Amerike in parlament Zvezne republike Nemčije sta dvodomna.*

5.3 Izvršilna veja oblasti

Izvršilna veja oblasti v ZRN izhaja iz parlamentarnega političnega sistema, torej ima dvojno izvršilno oblast. To se kaže tako, da je izvršilna oblast v rokah predsednika ZRN in zvezne vlade, na čelu katere je kancler.

5.3.1 Zvezna vlada

Če je parlament institucionalni sedež ljudske suverenosti, je dejanski center vodenja vlada. Poimenovanje parlamentarna vlada je preseženo, odkar ima vlada dejanski primat (Beyme 2002, 267).

Zvezno vlado tako sestavljajo:

- zvezni kancler, ki je hkrati tudi ministrski predsednik,

- ministri, zadolženi za posamezna področja.

V političnem sistemu ZRN je zanimivo, da se kancler sam odloči o številu ministrstev, ki jih bo v svojem mandatu potreboval, ter hkrati tudi določi in definira njihove pristojnosti. Predloge kanclerja glede ministrov mora potrditi predsednik ZRN. Velikost vlade je sicer odvisna od različnih dejavnikov v državi, torej je kancler glede števila ministrstev v svojem mandatu vendarle omejen (Beyme 2002, 267–268).

Značilnosti zvezne vlade:

- V veljavi je kanclerski sistem. Vse izhaja iz kanclerja, ki ima vodilno vlogo v državi. Določa smernice za politiko vlade ter nosi odgovornost za vlado.
- Kanclerja na predlog predsednika države izvolijo v zveznem zboru z absolutno večino vseh poslancev. Če predsednikov kandidat za kanclerja v prvem krogu ni potrjen, se v naslednjih štirinajstih dnevih postopek večkrat ponovi. Če volitve tudi v drugem krogu niso uspešne, se izvede še tretji krog, kjer za izvolitev zadostuje relativna večina. Če kandidat za kanclerja zmaga z absolutno večino, ga predsednik države mora imenovati, v primeru, da zmaga z relativno večino, pa ima predsednik na izbiro, ali bo kandidata imenoval za kanclerja ali bo razpustil zvezni zbor.
- Člane vlade oziroma ministre predlaga kancler. Njegove predloge mora nato potrditi še predsednik ZRN, ki jih na predlog kanclerja tudi razreši.
- Ministri so odgovorni za vodenje svojih ministrstev ter zanje tudi odgovarjajo. To je t. i. resorni princip.
- V primeru nesoglasij med zveznimi ministri o tem odloča vlada.
- Zvezni zbor lahko zveznemu kanclerju izreče nezaupnico le tako, da ga razreši s položaja. V takem primeru govorimo o konstruktivni nezaupnici. Parlament kanclerja z njegovega položaja lahko razreši šele takrat, ko izvoli novega. To omogoča trajnejšo in stabilnejšo funkcioniranje izvršne oblasti. Temu sistemu pravimo tudi poseben kanclerski sistem. Nekateri vidijo v tem sistemu dualizem med izvršno in zakonodajno oblastjo oziroma posebno obliko predsedniškega sistema.
- Zvezni kancler ima možnost, da sam postavi vprašanje zaupnice zveznemu zboru. Če ta ni izglasovana – potrebna je absolutna večina vseh poslancev – zveznemu predsedniku lahko predlaga, da razpusti zvezni zbor. V tem primeru se morajo razpisati nove volitve. Če zvezni predsednik predlog o razpustitvi zveznega zbora

zavrne, dotedanji kancler brez posledic ostane na svojem položaju (Die Bundesregierung 2012a).

Med ministrstvi, ki so v ustavi deklarirana kot obvezna, so: ministrstvo za notranje zadeve, za pravosodje, za finance in za obrambo (slednje ima izključno moč poveljevanja nad oboroženimi silami). Zaradi zmerne obsega nemških kabinetov pomen zveznega kanclerja ni primerljiv z močjo britanskega premiera. V kabinetu so načeloma vsi enaki, moč posameznih ministrov pa je odvisna od različnih dejavnikov, na primer od konstitucionalnega poudarjanja funkcij in od navade, da se v koalicijskih vladah zunanje ministrstvo povezuje s funkcijo vicekanclerja. Tudi finančni minister ima posebne pravice, ki mu dajejo možnost koordinacije in veta. Tudi druga ministrstva, na primer ministrstvo za finance, notranje zadeve, promet in obrambo, imajo velik pomen že zaradi velikega števila zaposlenih. Poseben pomen ima tudi osebni in politični ugled nosilca funkcije (Bojanc 2005, 27–28).

Vloga zveznega kanclerja je v ZRN izredno močna, saj vodi nemško politiko tako doma kot tudi v tujini ter hkrati določa okvire, v sklopu katerih morajo delovati resorni ministri. V primeru, da posamezni resorni minister ne deluje v skladu s kanclerjevimi navodili, nima druge izbire, kot da odstopi.

Kancler je edini predstavnik vlade, ki je izvoljen v zveznem zboru in je edini tudi neposredno odgovoren, vendar ne more odstavljati posameznih ministrov. Kancler je torej odgovoren parlamentu, ministri pa kanclerju (Bojanc 2005, 28).

Trenutno v ZRN zaseda kanclerski položaj Angela Merkel, ki se je kot prva kanclerka v povojni Nemčiji na tem položaju obdržala tudi po zamenjavi vladajoče koalicije.

5.3.2 Zvezni predsednik

Vsaj na papirju je vodja ZRN njen predsednik, čeprav je dejanska izvršilna oblast v rokah zveznega kanclerja.

Predsednik je v ZRN postal vodja države po odstopu nemškega vladarja leta 1918 in po razglasitvi Weimarske ustave. Funkcija predsednika je bila po smrti predsednika Hindenburga leta 1934 ukinjena in spet vzpostavljena po koncu druge svetovne vojne leta 1949.

Predsednika države za pet let voli posebno, samo v ta namen sklicano telo, zvezna skupščina, ki jo sestavljajo vsi člani parlamenta in delegati, ki jih izberejo parlamenti posameznih zveznih držav. Izvoljen je z absolutno večino zvezne skupščine, in sicer največ dvakrat za dobo petih let. V primeru predčasnega prenehanja mandata zveznega predsednika do izvolitve novega nadomešča predsednik zveznega sveta. Zvezni predsednik ni politično odgovoren, je pa kazensko, saj obstaja možnost vložitve tožbe proti njemu pred ustavnim sodiščem. V primeru kršitve ustave ali zveznih zakonov lahko proti njemu na ustavnem sodišču sprožijo postopke za njegovo razrešitev. Te postopke lahko sprožita zvezni svet ali zvezni zbor (Der Bundespräsident 2012).

V skladu z nemškim parlamentarnim sistemom je funkcija predsednika omejena in je bolj ali manj protokolarna. Funkcija predsednika v Nemčiji sicer je pomembna, predsednik je prisoten v javnem življenju, a se ne meša v vsakodnevno politiko. Tako takrat, ko se predsednik kljub vsemu oglasi in izrazi mnenje o pomembnem notranje- ali zunanjepolitičnem vprašanju, njegova izjava pritegne veliko medijsko pozornost in ima veliko moralno vrednost.

Pristojnosti zveznega predsednika niso vezane na aktivno oblikovanje političnega življenja, temveč ima le reprezentativno vlogo. Predvsem mu je odvzeto vrhovno poveljstvo nad oboroženimi silami, ki ga ima državni poveljnik v mnogih parlamentarnih in predsedniških sistemih. V ZRN ta funkcija v mirnih časih pripada obrambnemu ministru, v času vojne pa ima poveljstvo nad oboroženimi silami zvezni kancler. Prav tako je močno omejen predsednikov vpliv na vlado in parlament (Beyme 2002, 275–276).

Med predsednikova najpomembnejša pooblastila spada predlaganje kandidatov za položaj zveznega kanclerja, pri čemer mora upoštevati konstelacijo sil v zveznem zboru, kot se je oblikovala po volitvah. Kasneje na predlog kanclerja potrjuje in razrešuje posamezne ministre, tako ob sestavi vlade kot med njenim mandatom. Če kancler ob glasovanju o zaupnici ne dobi zadostne podpore, lahko na njegov predlog razpusti zvezni zbor in razpiše nove volitve (Bojanc 2005, 26).

Trenutno je predsednik ZRN Joachim Gauck, ki je bil izvoljen na volilni skupščini marca letos. Njegova glavna naloga je povrniti zaupanje javnosti v predsednika ZRN. Njegov predhodnik, Christian Wulff, je namreč zaradi očitkov o korupciji odstopil po manj kot dveh letih predsedovanja, že pred njim pa je s predsedniškega položaja le leto dni po izvolitvi v svoj drugi mandat odstopil Horst Kohler, nekdanji direktor Mednarodnega denarnega sklada.

Vse opisano v tej točki služi kot podlaga za analiziranje tretje hipoteze, postavljene v drugi točki moje diplomske naloge: *Politična moč predsednika Združenih držav Amerike je večja od politične moči predsednika Zvezne republike Nemčije.*

5.4 Sodna veja oblasti

Sodna veja oblasti v ZRN velja za zelo urejeno. Sodno vejo oblasti predstavljajo:

- zvezno ustavno sodišče,
- zvezno vrhovno sodišče,
- druga zvezna in deželna sodišča.

5.4.1 Zvezno ustavno sodišče

Pisci ustave so z ustavnim sodiščem ustanovili ustanovo, ki v nemški pravni zgodovini na tem posebnem položaju ni imela tradicije. To so storili predvsem zaradi dveh stvari. Prva je bila skrb za pravno državo, ustanovitvi ustavnega sodišča pa je botrovala tudi želja, da bi prišli do prave zvezne države, v kateri konfliktov ne poravnava hegemonialna sila, temveč spore med zvezno državo in deželami rešuje organ pravosodja. V ZRN je bilo že od vsega začetka jasno, da mora biti glavni varuh ustave zvezno ustavno sodišče in ne kakšen drug organ (Beyme 2002, 339).

Na podlagi temeljnega zakona je bil leta 1951 sprejet poseben zakon o zveznem ustavnem sodišču. S tem zakonom, ki je natančno določal pristojnosti ustavnega sodišča, je bila uvedena tudi ustavna pritožba. Tako ustavno sodišče rešuje tudi individualne upravne in sodne spore, če so v njih kršene temeljne pravice, ki jih zagotavlja ustava. Vsak državljan ima z ustavno pritožbo pravico zahtevati od ustavnega sodišča, da zavaruje te pravice, če so bile kršene. Tako ustavno sodišče odloča neposredno na podlagi ustave kot pravnega akta. Z ustavo je ustavnemu sodišču dodeljena tudi naloga, da varuje državo, če posamezniki ali politične stranke kršijo temeljna načela ustave. Temeljni zakon daje zveznemu ustavnemu sodišču pravico, da lahko odvzame naslednje pravice: svobodo izražanja, svobodo tiskanja, svobodo poučevanja, svobodo združevanja, pravico do pisemske, poštna ali drugačne tajnosti obvestil, pravico do lastnine itd. (*Pravni red – Nemčija 2012*).

Ker ima ustavno sodišče velike pristojnosti, ga mnogi pojmujejo kot najbolj originalno in najzanimivejšo institucijo v ustavnem sistemu ZRN (Beyme 2002, 340).

Zvezno ustavno sodišče je najvišji varuh ustave v državi. Ustanovljeno je bilo leta 1951, njegov sedež se nahaja v Karlsruheu. Njegova ureditev in načela za sestavo so določena v ustavi.

Zvezno ustavno sodišče je sestavljeno iz dveh panelov oziroma senatov. Vsak ima izključno področje pristojnosti. Prvi skrbi za kontrolo norm in ustavnih pritožb s področja javnih služb, služenja vojaškega roka in civilnega služenja, kazenskih in globalnih postopkov, izvrševanja kazni ter sporov med organi. Drugi panel oziroma senat je pristojen za prepovedi strank in volilne pritožbe. Kadar je nejasno, kateri od obeh panelov je pristojen, o zadevi odloča odbor šestih (predsednik, podpredsednik in po dva sodnika iz obeh panelov). Sodniki ne morejo prehajati iz enega senata v drugega, vedno so izvoljeni neposredno v določen senat (Bojanc 2005, 35).

V vsakem senatu je osem sodnikov. Polovico sodnikov v posamezen senat izvoli zvezni zbor, drugo polovico izvoli zvezni svet. Mandat sodnikov je zakonsko omejen na dvanajst let brez možnosti ponovne izvolitve. Zvezni zbor in zvezni svet izvolita tudi predsednika sodišča ter njegovega namestnika, podpredsednika. Predsednik sodišča predseduje prvemu senatu, njegov namestnik pa drugemu senatu.

Najpomembnejši pristojnosti sta torej kontrola ustavnosti in zakonitosti predpisov. Kontrola je lahko:

- abstraktna: odloča se o skladnosti zveznega prava in deželnega prava z zvezno ustavo ali o skladnosti deželnega prava z drugim zveznim pravom; kontrola je uvedena na zahtevo zvezne vlade, deželne vlade ali tretjine članov zveznega zbora;
- konkretna: gre za pravico rednih sodišč, da ocenjujejo ustavnost zakonov. V primeru, da redno sodišče oceni, da je zakon protiustaven, mora postopek prekiniti in počakati na odločitev ustavnega sodišča.

Pomemben termin, ki ga omenjam, je tudi ustavna pritožba. Gre za izredno pravno sredstvo, ki je namenjeno varstvu temeljnih pravic. Preden se ustavna pritožba vložijo, je potrebno izčrpati vsa redna pravna sredstva. Za sprejem ustavnih pritožb so zadolženi trije sodniki, izvoljeni za eno leto. Imenujejo se posenati in odločajo o tem, ali se ustavna pritožba sprejme ali ne.

V sklopu vrhovnega ustavnega sodišča so tudi ustavna sodišča dežel, ki so zadolžena za reševanje ustavnih sporov na deželni ravni.

5.4.2 Zvezno vrhovno sodišče

Ustanovljeno je bilo leta 1950, njegov sedež se nahaja v Karlsruheu. Zadolženo je za civilno in kazensko pravo; to na nižjem nivoju izvajajo občinska, deželna in višja deželna sodišča. Z nekaj izjemami je zvezno sodišče revizijsko sodišče. Njegova naloga je poleg varstva pravic predvsem zagotavljanje pravne enotnosti in izpolnjevanje prava. Njegovo delo je omejeno na preverjanje pravnih odločitev, ki jih podajo nižja sodišča. Revizije kazenskih zadev se nanašajo na odločitve prvostopenjskih sodišč. Sem spadajo težki zločini, ki jih sodno obravnavajo porotne zbornice deželnih sodišč, druga primerljiva kazniva dejanja ter ogrožanje državne varnosti (Koncilja 2006, 24).

5.4.3 Druga zvezna in deželna sodišča

Na podlagi sedanje ureditve sodstva ZRN obstaja pet vrst sodišč:

- Redna oziroma navadna sodišča, ki so razdeljena na: okrajno sodišče, deželno sodišče, višje deželno sodišče, vrhovno deželno sodišče ter zvezno sodišče. Njihova glavna naloga je reševanje zadev, povezanih s kriminalom, civilnopravnih zadev, itd.
- Delovnoppravna sodišča, ki so razdeljena na: delovno sodišče, deželno delovno sodišče, zvezno delovno sodišče. Ukvarjajo se predvsem s spori, povezanimi z kršitvijo zaposlitvenih pogodb, ter z drugimi spori med delodajalci in delojemalci.
- Splošna upravna sodišča, ki so razdeljena na: upravno sodišče, višje upravno sodišče, zvezno upravno sodišče. Njihova glavna naloga je reševanje zadev, povezanih s kršitvami administrativnih zakonov.
- Finančna sodišča, ki so razdeljena na: finančno sodišče ter zvezno finančno sodišče. Ukvarjajo se z obdavčevanjem ter drugimi finančnimi in računskimi primeri.
- Socialna sodišča, ki so razdeljena na: socialno sodišče, deželno socialno sodišče ter zvezno socialno sodišče. Njihova primarna naloga je ukvarjanje z zadevami, povezanimi s socialno varnostjo. Odločajo tudi o javnopravnih zadevah s področja socialnega zavarovanja ter zavarovanja za primer brezposelnosti (*Pravni red – Nemčija* 2012).

Za zagotavljanje enotne sodne prakse med zveznimi sodišči je na podlagi ustave ustanovljen senat iz predstavnikov vseh zveznih sodišč. Sodnike zveznih sodišč imenuje in razrešuje

zvezni predsednik na osnovi predloga zveznega ministra. Obstaja poseben odbor za volitev sodnikov, ki je sestavljen iz stvarno pristojnih deželnih ministrov in enakega števila članov, ki ji izvoli zvezni zbor. Izredna sodišča (sodišča, ki bi bila ustanovljena za konkretni primer) so prepovedana. Sodišča za posebna področja je mogoče ustanoviti samo z zakonom.

5.5 Volitve in politične stranke

Za volitve v ZRN so predpisana načela splošne, enake in svobodne volilne pravice ter neposrednih in tajnih volitev. Aktiva in pasivna volilna pravica pripade državljanom z dopolnjenim 18. letom starosti.

ZRN je v zgodovini preizkusila tako večinski kot tudi proporcionalni sistem. Na podlagi zgodovinskih izkušenj so se odločili za kombinacijo obeh ter tako združili prednosti obeh sistemov. Tako lahko rečemo, da ZRN uporablja kombinirani volilni sistem. Bistvo tega sistema je, da se polovica poslancev voli neposredno v volilnih okrajih po večinskem sistemu (sistem relativne večine), polovica pa se jih voli na podlagi strankarskih list po čistem proporcionalnem sistemu. Za uvedbo takih volitev je z zakonom uveljavljena pravica, da ima vsak volivec dva glasova. S prvim glasom glasuje neposredno po sistemu relativne večine za svojega poslanca v volilnem okrožju, z drugim glasom pa glasuje za deželno strankarsko listo, in sicer po čistem proporcionalnem sistemu. Oba glasova sta enakovredna. Končna delitev vseh mandatov je proporcionalna (Der Bundeswahlleiter 2012).

Drugi glas je odločilen za izračun, koliko glasov pripada posamezni strani na državni ravni. Od skupnega števila poslancev se odštejejo poslanci, ki so jih posamezne stranke dobile v volilnih okrožjih. Ostanek mandatov se razdeli na stranke glede na podporo, ki so jo dali volivci z drugim glasom posameznim strankam, izračunano po Hare-Niemeyerjevi formuli. Uveljavljen je tudi 5 % volilni prag za strankarske liste. To pomeni, da stranka, ki na deželni listi ne doseže 5 % glasov, ne more sodelovati v sistemu delitve glasov na osnovi deželnih list. Glasovi te stranke se razdelijo na druge stranke, ki še ostanejo v igri za poslanska mesta. Volilni prag torej preprečuje nastanek velikega števila majhnih parlamentarnih strank z majhno močjo. Posebnost volilnega sistema ZRN so tudi presežni mandati. Ti so možni, kadar število članov zveznega zbora ni čvrsto določeno, ampak se zaradi izravnave, ki je posledica dejstva, da je neka stranka dobila večje število neposredno izvoljenih mandatov, kot bi ji pripadalo na podlagi podpore deželnim listam, lahko poveča. Ta stranka namreč neposredno izvoljene, presežne mandate obdrži, čeprav ji po izračunu na podlagi drugega glasu ne bi

pripadali. Zaradi tega je poslancev lahko več kot 656. Mandatna doba poslancev je štiri leta, predpisan je svobodni poslanski mandat, poslanci so predstavniki vsega ljudstva in niso vezani na navodila in naloge (Der Bundeswahlleiter 2012).

5.5.1 Politične stranke

Funkcija političnih strank v ZRN je s temeljnim zakonom jasno opredeljena. Stranke so tako opredeljene kot tiste, ki sodelujejo pri oblikovanju politične volje ljudstva. Vsakdo lahko ustanovi stranke, ki pa mora biti organizirana v skladu z demokratičnimi načeli. Stranke, ki kršijo demokratična načela in ogrožajo ZRN, so neustavne. V ZRN je v veljavi večstrankarski sistem.

Med političnimi strankami ZRN največjo podporo uživajo krščanski demokrati (CDU, CSU) ter socialni demokrati (SPD). V zadnjem času, predvsem v času gospodarske krize, je opazen upad članstva v vseh glavnih strankah, tako da se morajo stranke vedno bolj boriti za volivce.

V nadaljevanju bom predstavila nekaj najpomembnejših strank v ZRN (*A Quick Guide to Germany's Political Parties* 2012).

Krščanskodemokratska unija – CDU je bila ustanovljena po drugi svetovni vojni in predstavlja glavno konservativno stranko v ZRN. Podporniki te stranke prihajajo predvsem iz jugozahodne in zahodne Nemčije. Tako trenutna kanclerka Angela Merkel, ki je protestantske vere in je odraščala v nekdanji Nemški demokratični republiki (NDR) ni tipična pripadnica te stranke. Največji vzpon je stranka dosegla pod kanclerjem Konradom Adenauerjem (1950–1963). Takrat so govorili o povojnem gospodarskem čudežu ZRN, saj je stranka zagovarjala načela socialnega tržnega gospodarstva ter osnove za pošteno konkurenco, nizko brezposelnost ter socialno varstvo. Stranka se še vedno drži teh načel, ki so postali temelj gospodarskega sistema ZRN. Najbolj znani kanclerji, ki so prihajali iz te stranke, so bili poleg zgoraj omenjenih še Ludwig Erhard, Kurt Georg Kiesinger ter Helmut Kohl.

Socialnodemokratska stranka Nemčije – SPD ima svoje korenine v 19. stoletju. Izhaja iz Splošnega nemškega delavskega združenja ter tako predstavlja najstarejšo nemško politično stranko, ustanovljeno leta 1875. Že tradicionalno zastopa interese delavskega razreda. Podporniki te stranke prihajajo predvsem iz velikih protestantskih mest severne Nemčije ter iz močnih industrijskih centrov Porurja. Po drugi svetovni vojni je prišlo do velike reorganizacije stranke, kar je pripomoglo, da so leta 1966 prvič vstopili v koalicio s CDU in

CSU. Najbolj znani člani te stranke so: Willy Brandt – kancler od leta 1969 do leta 1974, Helmut Schmidt – kancler od leta 1974 do leta 1982, Gerhard Schröder – kancler od leta 1998 do leta 2005. SPD zagovarja socialno demokracijo in socialni interes za vse nemške državljane. Zavzemajo se za socialno pravičnost, okrepitev sistema socialne varnosti, za manjšo brezposelnost itd.

Svobodna demokratska stranka – FDP je bila ustanovljena leta 1948. Znana je predvsem kot stranka partnerica CDU in CSU ter skupaj z njima predstavlja pomemben liberalni dejavnik pri oblikovanju sodobne politike ZRN. Člani stranke zagovarjajo svobodno tržno gospodarstvo in svobodo državljanov. Državljsko svobodo razumejo kot ščitenje državljanov pred državo ter čim manjše vmešavanje države v življenje posameznika. Stranka se zavzema za varovanje zasebne sfere, svetost zasebne lastnine, varovanje svobode izražanja, svobodo veroizpovedi in druge svoboščine ter za neodtujljivost človekovih pravic. Podpirajo privatizacijo, deregulacijo in zmanjševanje birokracije in subvencij. Med vsemi strankami v nemškem zveznem parlamentu ima FDP najbolj liberalen značaj. Med glavne cilje liberalne stranke FDP prištevamo krepitev svobode in odgovornosti posameznikov. Stranka se zavzema za pospeševanje privatizacij, deregulacijo trga, odpravo subvencij in birokratskih ovir ter reformo sistema kolektivnih pogodb.

Stranka zelenih je bila ustanovljena leta 1970 na podlagi pacifizma in okoljskega aktivizma. Je stranka, ki ima največ privržencev v zahodni Nemčiji. Pripadniki stranke prihajajo iz gospodinjestev z višjimi dohodki in iz urbanih središč. Svoje prve parlamentarne sedeže je zasedla leta 1983, po tem ko je na zveznih volitvah istega leta pridobila 5,6 % glasov. Stranka je prvič vstopila v zvezno vlado leta 1998 v koaliciji s socialnimi demokrati. Svoja stroga pacifistična načela je opustila pod vodstvom zunanjega ministra in namestnika kanclerja iz Stranke zelenih, Joschka Fischerja, ki je prepričal stranko, da podpre sodelovanje Nemčije v Natovih bombardiranjih na Kosovu leta 1999. Prav tako je podprla napad ZDA na Afganistan leta 2001. Sicer stranka nasprotuje uporabi jedrske energije in si prizadeva za čim večjo izrabo obnovljivih virov energije. Podpira kulturo in umetnost ter si prizadeva za enakopravnost spolov, za enako delo za oba spola, skratka za enake možnosti za vse. Velik poudarek namenjajo tudi zaščiti žensk na vojnih žariščih po svetu in zaščiti žrtvam različnih vrst nasilja. Prizadevajo si za človekove pravice in razoroževanje.

Leva stranka je rezultat združitve demokratične stranke socializma (PDS) – naslednice stranke nekdanje komunistične partije v NDR, ter politične stranke dela in socializma (WASG), v katero so bili združeni sindikati in nezadovoljni člani SPD s sedežem v ZRN. Nastala je leta 2007. Je populistična stranka, ki je usmerjena k demokratičnemu socializmu in nasprotuje kapitalizmu. Nasprotuje privatizaciji, deregulaciji poštnih storitev in telefonije ter vojaškemu posredovanju v tujini. Je tudi proti globalizaciji in se zavzema predvsem za urejenost notranjih razmer v ZRN. Predsednik stranke je Oskar Lafontaine.

Krščanskosocialna unija – CSU je stranka, ki jo imajo mnogi za sestrsko stranko CDU in deluje le na Bavarskem. Zaradi povezave s stranko CDU ima velik vpliv na politično dogajanje v ZRN. Njena ustanovitev sega v leto 1945, ko jo je ustanovil Franz Josef Strauss, ki je bil njena vodilna osebnost. Do sedaj je sodelovala v vseh koalicijah skupaj s CDU. Prav ta koalicija se je leta 2005 predstavila kot moderna reformistična stranka pod vodstvom Angele Merkel. V zadnjih letih tudi med tema dvema strankama prihaja do trenj in različnih pogledov na oblikovanje politike ZRN in EU, predvsem kar se tiče Lizbonske pogodbe.

Vse opisano v tem podpoglavju služi kot podlaga za analiziranje četrte hipoteze, postavljene v drugi točki moje diplomske naloge: *Politični prostor v Združenih državah Amerike obvladujeta dve stranki, medtem ko je v Zvezni republiki Nemčiji strank več.*

6 PRIMERJAVA POLITIČNIH SISTEMOV ZDA in ZRN NA PODLAGI POSTAVLJENIH HIPOTEZ

Skozi dosedanje pisno delo sem ugotovila, da sta oba proučevana politična sistema demokratična, vendar se med seboj razlikujeta v nekaterih pomembnih značilnostih. Te razlike bom predstavila s potrditvijo oziroma z zavrnitvijo postavljenih hipotez iz točke 2 drugega poglavja tega diplomskega dela.

Hipoteza 1: *Politična sistema Združenih držav Amerike in Zvezne republike Nemčije sta demokratična, a se med seboj razlikujeta v pomembnih sestavinah.*

Nedvomno gre v obeh primerih za demokratična politična sistema, saj so v obeh prisotne osnovne značilnosti, ki so pogoj za demokratičnost političnega sistema:

- svobodne volitve,

- svobodna politična konkurenca,
- svoboda tiska, združevanja,
- nadzor državne oblasti itd.

Kljub tem podobnostim pa obstajajo bistvene razlike, ki proučevana politična sistema ločijo med seboj. Na eni strani imamo politični sistem ZDA, ki spada med čisti predsedniški sistem. V tem sistemu je ločitev oblasti najbolj dosledno izpeljana, predsednik ima možnost veta na zakonodajne predloge kongresa, izvoljen je neposredno ter je hkrati tako predsednik države kot tudi vlade.

Na drugi stran imamo politični sistem ZRN, ki je parlamentarni politični sistem, kjer zakonodajna oblast pripada parlamentu. Prav tako obstaja povezanost med izvršilno in zakonodajno oblastjo, torej delitev oblasti ni tako stroga kot v primeru predsedniškega političnega sistema. Izvršna oblast je deljena na predsednika države in predsednika vlade oziroma vlado samo.

Glede na ugotovitve pri proučevanju obeh političnih sistemov lahko prvo hipotezo v celoti potrdim, saj gre za demokratična politična sistema, ki pa se v svojih značilnostih bistveno razlikujeta drug od drugega.

Hipoteza 2: *Kongres Združenih držav Amerike in parlament Zvezne republike Nemčije sta dvodomna; oba domova sta enako močna.*

Glede na ustavo ZDA ima kongres vse zakonodajne pristojnosti. Ameriški kongres je dvodomni, in sicer je sestavljen iz senata – zgornjega doma in predstavniškega doma – spodnjega doma. Kongres tako sestavlja 100 senatorjev in 435 članov predstavniškega doma. Poglavitna funkcija kongresa je oblikovanje politik. Dvodomnost kongresa omogoča medsebojni nadzor, kar pomeni, da morata vsak zakon potrditi tako senat kot tudi predstavniški dom. Vsak lahko da veto na politike drugega. Ameriški dvodomni kongres uresničuje federativno enakopravnost kot delitev oblasti. Predstavniški dom neposredno zastopa državljane po volilnih okrožjih, ki so po številu prebivalcev približno enako velika. Petdeset ameriških zveznih držav je enakovredno zastopanih v senatu, kar varuje njihove interese. Kongres je po kontrolnih mehanizmih povezan z drugimi vejami oblasti. Senat potrjuje pogodbe in imenovanja vladnih uslužbencev in tako skrbi za nadzor nad vlado. Senat in predstavniški dom imata prisojnost, da glasujeta o napovedi vojne drugi državi. Prav tako mora biti vsa zakonodaja povezana z obdavčitvami in dohodki predlagana v predstavniškem

domu. Zanimivost ameriškega kongresa je, da sta oba domova skoraj enako močna, kar v drugih državah, kjer je prav tako prisoten dvodomni parlament, ni pogosto (Ferfila in drugi 2001, 56–57, 836–842).

V političnem sistemu ZRN je parlament najvišji organ oblasti. Sestavljen je iz dveh zborov: iz zveznega zbora (*nem. Bundestag*) in iz zveznega sveta (*nem. Bundesrat*). Potrjuje mednarodne pogodbe, sprejema zvezni proračun, voli zveznega kanclerja in sodnike ustavnega sodišča. Poslanci se v parlament volijo za dobo štirih let. Zvezni svet ima manjša pooblastila od zveznega zbora, zato nekateri menijo, da Nemčija nima pravega dvodomnega sistema oziroma ima sistem, kjer je en dom parlamenta močnejši od drugega.

Glede na ugotovitve lahko v celoti potrdim le prvi del postavljene hipoteze, da je v obeh političnih sistemih prisoten dvodomni parlament. Drugega dela hipoteze ne morem v celoti potrditi. V političnem sistemu ZDA imata oba domova skoraj enako moč, medtem ko ima zvezni zbor v političnem sistemu ZRN precej večjo moč kot zvezni svet.

Hipoteza 3: *Politična moč predsednika ZDA je večja od politične moči predsednika Zvezne republike Nemčije.*

Položaj predsednika ZDA je določen z ustavo in predsedniškim sistemom v državi. Celoten državni aparat je podrejen predsedniku države, ki je na čelu izvršilne veje oblasti v državi. Predsednik ZDA torej vodi državo ter jo predstavlja tudi navzven. Je ceremonialni vodja in simbol vladanja. Predsednik ZDA zaseda eno najpomembnejših, če ne celo najpomembnejšo vlogo v svetovni politiki oziroma svetu. Nima samo simbolične moči, ampak ima tudi dejansko oziroma operativno moč. Kot predsednik države imenuje veliko število uradnikov, zveznih sodnikov in veleposlanikov. Ti so mu tudi neposredno podrejeni. Kot vodja izvršilne veje oblasti v državi vsakodnevno aktivno sodeluje pri oblikovanju notranje in zunanje politike. Naloga predsednika je potrditev zakonov, ki jih pripravi kongres, oziroma zavrnitev teh zakonov. Je vrhovni poveljnik vojske in sprejema vse ključne odločitve v zvezi z oboroženimi silami ZDA. Napoved vojne drugi državi lahko izreče le kongres, a je jasno, da so vsi vzvodi v rokah predsednika. Njegova vloga v zunanji politiki se kaže v samostojnosti sklepanja mednarodnih pogodb ter v diplomatskem priznavanju tujih vlad. Njegova popularnost v očeh domače in tudi svetovne javnosti je v veliki meri odvisna tudi od uspešnosti gospodarstva v ZDA oziroma gospodarskih razmer v državi (Ferfila in drugi 2001, 843–845).

Tudi v ZRN je, enako kot v ZDA, vodja države predsednik, a je njegova politična moč močno omejena. Lahko bi rekli, da je bolj protokolarne narave. Funkcija je sicer pomembna, predvsem v javnem življenju, vendar nima večjega vpliva na politično življenje in politične odločitve. Predsednik predlaga kandidate za položaj zveznega kanclerja ter potrjuje in razrešuje ministre, vendar le na predlog zveznega kanclerja. Po svoji politični moči se predsedniku ZDA bolj približa zvezni kancler, a je njegova politična moč precej manjša kot v primeru predsednika ZDA.

Tretja hipoteza je v celoti potrjena, saj je jasno, da so pristojnosti predsednika ZDA in s tem povezana njegova politična moč precej večje kot pri predsedniku ZRN.

Hipoteza 4: *Politični prostor v Združenih državah Amerike obvladujeta dve stranki, medtem ko je v Zvezni republiki Nemčiji strank več.*

Politične stranke so v ZDA bistven del volitev oziroma političnega sistema. V ZDA sicer obstaja vrsta strank, a razen dveh največjih nimajo velikega vpliva na politiko v državi. V ZDA sta torej ključnega pomena dve stranki, in sicer demokratska ter republikanska stranka. Demokratka stranka velja za najstarejšo v državi. Ker je v ZDA v veljavi predsedniški sistem, stranke same po sebi nimajo takega pomena kot parlamentarnem sistemu ZRN. V ospredju strank so njihovi kandidati za politične organe, v prvi vrsti za predsednika ZDA. Glavna naloga obeh strank je predvsem izbrati pravega kandidata za predsednika, voditi učinkovito volilno kampanjo in seveda zbrati dovolj denarja za financiranje izredno dragih volilnih kampanj.

Na drugi strani je v političnem sistemu ZRN prisotnih več pomembnih strank, kar je razumljivo, saj gre za primer parlamentarnega političnega sistema oziroma je v veljavi večstrankarski sistem. Stranke so opredeljene kot tiste, ki sodelujejo pri politični volji ljudstva. Med sabo se povezujejo oziroma tvorijo koalicije, kar v političnem sistemu ZDA ni mogoče.

Tudi četrto hipotezo lahko potrdim, saj je iz analize političnih sistemov ZDA in ZRN jasno razvidno, da gre na eni strani za predsedniški politični sistem, v katerem so v ospredju kandidati za posamezne funkcije, predvsem za predsedniško, na drugi strani pa gre za parlamentarni politični sistem z več strankami, ki se povezujejo in tvorijo različne koalicije.

7 SKLEP

Pred več kot 2000 leti je eden od utemeljiteljev politične znanosti in primerjalnih politik, grški filozof Aristotel, v svojem znamenitem delu *Politika* primerjal gospodarske in družbene razmere v tedanjih grških državah. S to primerjavo je skušal pokazati, kako gospodarsko in družbeno okolje vpliva na politične institucije in politike. Danes nas primerjalna politika zanima, ker svet vse bolj izgublja notranje meje in druge delitve, torej postaja nekakšna celota (Ferfila in drugi 2001, 8–9).

Različni politični sistemi so posledica različnih političnih ureditev v posameznih državah. Sama primerjava političnega sistema posameznih držav nam omogoča razbrati pozitivne oziroma negativne lastnosti, ki jih določen političen sistem prinaša državi.

V moji diplomski nalogi sem pri primerjavi političnega sistema ZDA ter ZRN ugotovila, da sta oba politična sistema demokratična, vendar se med seboj razlikujeta v zelo pomembnih lastnostih. Do razlik med njima so privedle predvsem različne zgodovinske okoliščine, v katerih sta se državi razvijali.

Politični sistem ZDA je bil določen že z ustavo iz leta 1878, in sicer je bilo v njej zapisano, da naj bo politični sistem ZDA predsedniški sistem. To pomeni, da ima predsednik ZDA dve funkciji, je vodja države in vodja vlade. Ustava tako daje predsedniku ZDA veliko moč, saj mu predpisuje pet najpomembnejših vlog v državi: funkcijo predsednika države, predsednika vlade, vrhovnega poveljnika oboroženih sil, vrhovnega diplomata ter ga opredeljuje kot osebo, ki pooseblja prioritete države. Poleg vseh teh v ustavi predpisanih funkcij predsednik opravlja še vrsto drugih, ki so ravno tako pomembne v vsakdanji politiki ZDA. Značilna je stroga delitev izvršilne, zakonodajne in sodne oblasti. Sistem je vzpostavljen na enakomernem ravnotežju in medsebojnem nadzorstvu. Tak sistem imenujemo sistem zavor in ravnovesij. Vsaka oblast lahko do določene mere vpliva na drugo. Predsednik kot vodja države in izvršilne oblasti ni politično odgovoren kongresu, prav tako predsednik ne more razpustiti kongresa (Grad 2000, 60). Predsednik lahko kazensko odgovarja, saj ga kongres lahko podvrže ustavni obtožbi. Parlament je razdeljen na dva doma, na senat in predstavniški dom. Glavna naloga parlamenta oziroma kongresa ZDA je sprejemanje zakonov in državnega proračuna. To je tudi ena glavnih nalog vseh sodobnih parlamentov. Vloga kongresa je vidna tudi v oblikovanju in potrjevanju politik. Glavna značilnost ameriškega kongresa je, da sta

oba domova enako močna, kar je v političnih sistemih z dvodomnimi parlamenti prej izjema kot pravilo. Najpomembnejši organ sodne veje oblasti je ustavno sodišče.

ZRN spada med države, v katerih je razvit parlamentarni demokratični sistem. Oblast je določena z ustavo, izhaja iz ljudstva in je ljudstvu tudi odgovorna. Zelo natančno je izpeljana delitev na zakonodajno, izvršilno ter sodno oblast. Hkrati s tem je natančno določen medsebojni nadzor med temi tremi temeljnimi vejami oblasti v državi. Na čelu izvršilne veje oblasti na zvezni ravni je zvezni kancler, vodenje zakonodajne oblasti pripada parlamentu, sodna oblast je na zvezni ravni v domeni sodišč. Najbolj prepoznavna oseba v političnem sistemu ZRN je prav gotovo zvezni kancler. To ni naključje, saj ima najpomembnejšo vlogo pri političnih odločitvah, vodenju državne politike, oblikovanju političnih smernic. S tem je povezana tudi njegova odgovornost. Kot v vseh državah s parlamentarnim političnim sistemom je tudi v ZRN moč zveznega kanclerja odvisna predvsem od tega, kako močna parlamentarna večina stoji za njim. Posebnost političnega sistema ZRN je tudi konstruktivna nezaupnica, kar pomeni, da je mogoče zveznega kanclerja odstaviti le, če se oblikuje nova koalicija, ki ima zadostno večino, da izvoli novega zveznega kanclerja. Zelo pomemben element v političnem sistemu ZRN, ki vpliva na stabilno moč izvršilne oblasti, je strankarski sistem. Volilni sistem namreč omejuje število strank, ki se lahko prebijajo v parlament ZRN. Drugi del izvršilne oblasti v državi je v rokah zveznega predsednika. Tako kot v drugih parlamentarnih sistemih tudi za nemškega zveznega predsednika velja, da ima le ceremonialno funkcijo. Kar zadeva sodno vejo oblasti v ZRN, ima ta velik vpliv na politično dogajanje. Zelo pomembno in močno je predvsem ustavno sodišče. Sodniki imajo velike pristojnosti, kar sicer za druge parlamentarne politične sisteme ni značilno.

Bistvena razlika med preučevanima političnima sistemoma je v tem, da je v primeru predsedniškega političnega sistema ZDA izvršilna veja oblasti v rokah predsednika kot individualnega državnega organa ter da obstaja jasna ločljivost med zakonodajno, izvršilno ter sodno vejo oblasti. Na drugi strani sta v parlamentarnem političnem sistemu ZRN zakonodajna in izvršilna oblast enakopravni. Gre torej za odnos medsebojnega ravnotežja, kar pomeni, da je vlada odgovorna parlamentu in brez njegove zaupnice ne more delovati. V primeru, da vlada izgubi večinsko podporo v parlamentu, torej pride do nezaupnice vladi. V tem primeru mora vlada odstopiti. To se v predsedniškem sistemu ne more zgoditi.

Proučevana politična sistema se torej razlikujeta v pristojnostih šefov držav, delovanju in moči parlamentov, strankarskem sistemu ter še v veliko majhnih podrobnostih, ki so razložene v mojem diplomskem delu. Te razlike izhajajo iz različnih zgodovinskih okoliščin ter trenutne situacije, v kateri se državi nahajata. Oboje vpliva tudi na njuno prihodnost. Vsak politični sistem ima torej svoje korenine v preteklosti, ki se močno odražajo v prihodnosti.

LITERATURA

1. Adam, Frane, Matej Makarovič, Borut Rončević in Matevž Tomšič. 2001. *Sociokulturni dejavniki razvojne uspešnosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
2. Bojanc, Tanja. 2005. *Zvezna republika Nemčija kot primer parlamentarnega političnega sistema*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Byme, Klaus von. 2002. *Politični sistem Zvezne republike Nemčije*. Koper: Visokošolsko središče.
4. Budja, Aleš in Mihael Kocbek. 2008. *Teritorialne členitve v državah članicah Evropske unije*. Maribor: Pravna fakulteta.
5. Dahl, Robert. 2003. *The democracy sourcebook*. London: Cambridge.
6. Debelak, Dejan. 2007. *Združene države Evrope – primerjalni pogled političnih sistemov ZDA in EU*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
7. Della Porta, Donatella. 2003. *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: Sophia.
8. Democratic Party. 2012. *Democrats*. Dostopno prek: <http://www.democrats.org/nosplash=true> (8. maj 2012).
9. Der Bundespräsident. 2012. Dostopno prek: http://www.bundespraesident.de/de/home/home_node.html (14. maj 2012).
10. Der Bundestag. 2012a. Dostopno prek: <http://www.bundestag.de/bundestag/index.jsp> (14. maj 2012).
11. ---. 2012b. *Grundgesetz*. Dostopno prek: <http://www.bundestag.de/dokumente/rechtsgrundlagen/grundgesetz/index.html> (14. maj 2012).
12. Der Bundeswahlleiter. Dostopno prek: <http://www.bundeswahlleiter.de/> (14. maj 2012).
13. *Der Spiegel*. 2012. A Quick Guide to Germany's Political Parties, 25. maj 2009. Dostopno prek: <http://www.spiegel.de/international/germany/0,1518,651388,00.html> (14. maj 2012).
14. Deutschland.de. 2012. *Politik*. Dostopno prek: <http://www.deutschland.de/> (14. maj 2012).
15. Die Bundesregierung. 2012a. *Bundesregierung*. Dostopno prek: <http://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundesregierung/bundesregierung.html> (14. maj 2012).

16. --- 2012b. *Bundeskanzlerin*. Dostopno prek: http://www.bundesregierung.de/Webs/Breg/DE/Bundeskanzlerin/_node.html;jsessionid=D4B660544F7B36B1086176C544B72C8E.s2t2 (15. maj 2012).
17. Election World. 2012. *American politics*. Dostopno prek: <http://electionworld.org/category/usa> (11. maj 2012).
18. European e-justice. 2012. *Pravo držav članic – Nemčija*. Dostopno prek: https://e-justice.europa.eu/content_member_state_law-6-de-sl.do (16. maj 2012).
19. Evropska pravosodna mreža v civilnih in gospodarskih zadevah. 2012. *Pravni red – Nemčija*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_ger_sl.htm (15. maj 2012).
20. Ferfila, Bogomil. 1992. *Kje si Amerika*. Ljubljana: Grafični marketing J. Erjavec.
21. --- 1997. *Sodobni svet. Regionalne študije in primerjalne politike*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
22. --- 2008. *Demokratske in nedemokratske države sveta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. ---, Anton Grizold, Lance T. LeLoup in Paul Arthur Philips. 2003. *Politične institucije, politike in proračuni: Severnoameriški razgledi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. Ferfila, Bogomil, John D. Holm in Paul Phillips. 2001. *Države in svet*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Ferfila, Bogomil in Marta Kos. 2002. *Politično komuniciranje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
26. Grad, Franc. 2000. *Parlament in vlada*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
27. Grant, Alan. 2004. *The American political process. Seventh edition*. London, New York: Routledge Taylor & Francis Group.
28. Grims, Branko. 2006. *Primerjava drugih domov parlamentov: slovenski in ameriški primer*. Ljubljana: Družina.
29. Hague, Rod in Martin Harrop. 2007. *Comparative Government and Politics. An Introduction*. 7. izdaja. London: Macmillan.
30. Hintereder, Peter. 2007. *Facts about Germany*. Frankfurt/Main: Societats-Verlag.
31. Jaklič, Klemen in Jurij Toplak. 2005. *Ustava Združenih držav Amerike s pojasnili*. Ljubljana: Nova obzorja d.o.o.
32. Japti – Javna agencija RS za podjetništvo in tuje investicije; izvozno okno. 2012a. *Predstavitev države – Nemčija*. Dostopno prek: <http://www.izvoznookno.si/>

- Dokumenti/ Podatki_o_drzavah/Nemcija/Predstavitev_drzave_4261.aspx (5. maj 2012).
33. --- 2012b. *Predstavitev države – ZDA*. Dostopno prek: http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/ZDA/Predstavitev_drzave_4233.aspx (5. maj 2012).
34. Kamilo, Lorenci. 2004. *Ameriški volilni sistem*. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/svet/ameriski-volilni-sistem.html> (12. maj 2012).
35. Kerešteš, Tomaž. 2005. *Uvod v teorijo države. Študijsko gradivo za potrebe predmeta Uvod v pravo*. Maribor: Pravna fakulteta.
36. Koncilja, Rok. 2006. *Razmerje med sodstvom in državnim tožilstvom*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
37. Kotnik, Žiga. 2010. *Nemški zvezni parlament: analiza nemške velike koalicije (2005–2009)*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
38. Krajcar, Urban. 2008. *(Prem)moč predsednika nasproti kongresu v političnem sistemu Združenih držav Amerike*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
39. Lipovača, Maja. 2009. *Primerjava političnega sistema ZDA in Velike Britanije*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
40. Muminovič, Adi. 2011. *Primerjava političnih sistemov: ZDA in Avstralija*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
41. Petauer, Nadia. 2010. *Ameriški predsednik: odnos s kongresom in javna podpora*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
42. Pikalo, Jernej, Daniel Popovič in Maja Bahor, ur. 2011. *Vsebinski okvir državljanske vzgoje v državah evropske unije – mednarodna primerjalna analiza*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
43. Rtv slo. 2012. *Drugi volilni sistemi*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/strani/drugi-volilni-sistemi/302> (17. maj 2012).
44. Satler, Matej. 2006. *Analiza tipov vodenja države v računalniških simulacijah političnih sistemov*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
45. Seražin, Jasna. 2006. *Elementi totalitarizma in demokracije v političnem sistemu ZDA*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
46. Siaroff, Alan. 2003. *Comparative presidencies: The inedequacy of the presidential, semi-presidential and parliamentary distincion*. European journal of Political Research 42 (3): 287-312.
47. The EIU view. 2012a. *Germany*. Dostopno prek: http://viewswire.eiu.com/index.asp?layout=VWCountryVW3®ion_id=&country_id=1360000136 (12. maj 2012).

48. --- 2012b. *United States of America*. Dostopno prek: http://viewswire.eiu.com/index.asp?layout=VWCountryVW3®ion_id=&country_id=1530000153 (12. maj 2012).
49. The White House. 2012. *Elections & Voting*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/our-government/elections-and-voting> (8. maj 2012).
50. --- 2012. *Federal Agencies & Commissions*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/our-government/federal-agencies-and-commissions> (9. maj 2012).
51. --- 2012. *State & Local Government*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/our-government/state-and-local-government> (9. maj 2012).
52. --- 2012. *The Administration*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/administration> (9. maj 2012).
53. --- 2012. *The Cabinet*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/administration/cabinet> (8. maj 2012).
54. --- 2012. *The Constitution*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/our-government/the-constitution> (8. maj 2012).
55. --- 2012. *The Executive Branch*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/our-government/executive-branch> (9. maj 2012).
56. --- 2012. *The Judicial Branch*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/our-government/judicial-branch> (8. maj 2012).
57. --- 2012. *The Legislative Branch*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/our-government/legislative-branch> (9. maj 2012).
58. --- 2012. *The Presidents*. Dostopno prek: <http://www.whitehouse.gov/about/presidents/> (11. maj 2012).
59. Tomovič, Brina. 2007. *Predsednik – od vodje do predstavniske funkcije*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/predsedniske-volitve/predsednik-od-vodje-do-predstavniske-funkcije/76768> (5. maj 2012).
60. --- 2008. *18 let po združitvi Nemčija ostaja deljena*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/18-let-po-zdruzitvi-nemcija-ostaja-deljena/92892> (5. maj 2012).
61. United States Senate. 2012. Dostopno prek: http://www.senate.gov/pagelayout/history/one_item_and_teasers/partydiv.htm (11. maj 2012).
62. --- 2012. *The Constitution*. Dostopno prek: http://www.senate.gov/civics/constitution_item constitution.htm (11. maj 2012).
63. Vertovšek, Renata. 2004. *Vloga obveščevalne skupnosti ZDA v policymaking procesu – nadzorstvo*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

64. Vidmar, Martina. 2006. *Ameriška ustava in evropska ustavna pogodba: človekove pravice*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
65. Volk, Urša. 2007. *Primerjava političnih sistemov ZDA in Kanade*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
66. Wikipedia, Prosta enciklopedija. 2012. *Politika in uprava Združenih držav Amerike*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Politika_in_uprava_Zdru%C5%BEenih_dr%C5%BEav_Amerike (6. maj 2012).
67. --- 2012. *Združene države Amerike*. Dostopno prek: http://sl.wikipedia.org/wiki/Zdru%C5%BEene_dr%C5%BEave_Amerike (6. maj 2012).
68. Wikipedia, The Free Encyclopedia 2012. *Democratic Party (United States)*. Dostopno prek: [http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Democratic_Party_(United_States)) (7. maj 2012).
69. --- 2012. *Politics of Germany*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Politics_of_Germany (16. maj 2012).
70. --- 2012. *Republican Party*. Dostopno prek: [http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_\(United_States\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Republican_Party_(United_States)) (8. maj 2012).
71. Zajc, Drago. 2004. *Razvoj parlamentarizma. Funkcije sodobnih parlamentov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
72. Zgaga, Lidija. 2005. *Politični sistem Slovenije in Portugalske – primerjava*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.